

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

DİLEKÇE KOMİSYONU

İLKÖĞRETİM İLE ORTAÖĞRETİM KURUMLARINDA

AKRAN ZORBALIĞININ ARAŞTIRILMASI VE

ALINABİLECEK ÖNLEMLERİN BELİRLENMESİ

ALT KOMİSYONU TUTANAKLARI

----- 0 -----

30 Nisan 2026 Perşembe

----- 0 -----

KONU

-Başkanlık Sunuşları

-İlköğretim ile Ortaöğretim Kurumlarında Akran Zorbalığının Araştırılması ve Alınabilecek Önlemlerin Belirlenmesi Alt Komisyonu Taslak Raporunun Görüşülmesi

30 Nisan 2026 Perşembe
BİRİNCİ OTURUM
Açılma Saati: 13.06
BAŞKAN: Yıldız KONAL SÜSLÜ (İstanbul)
---- 0 ----

ALT KOMİSYON BAŞKANI YILDIZ KONAL SÜSLÜ - Alt komisyonumuzun değerli üyeleri, saygıdeğer katılımcılar, değerli basın mensupları; yeterli çoğunluğumuz vardır.

İlköğretim ile Ortaöğretim Kurumlarında Akran Zorbalığının Araştırılması ve Alınabilecek Önlemlerin Belirlenmesi Alt Komisyonunun 6'ncı Toplantısını açıyor, tüm katılımcılara hoş geldiniz diyorum.

Sözlerimin başında, Kahramanmaraş ve Şanlıurfa Siverek'te yaşanan saldırılarda hayatını kaybeden ve yaralanan evlatlarımıza, öğrencilerimize; korumak uğruna canını feda eden kıymetli öğretmenimize Allah'tan rahmet, yaralılarımıza da acil şifalar diliyorum.

Bu elim hadiseler çocuklarımızın güvenliğini her şartta incelemenin ve toplum olarak birlik, dayanışma ve sorumluluk bilinciyle hareket etmenin ne denli hayati olduğunu bir kez daha göstermiştir. Çocuklarımızın güven içinde eğitim gördüğü bir ortamı tesis etmek hepimizin ortak ve ertelenemez sorumluluğudur.

Bilindiği üzere, alt komisyon çalışmalarımızın kapsamında bugüne kadar yaptığımız toplantılarda Millî Eğitim Bakanlığı, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Radyo ve Televizyon Üst Kurulu, Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu, Sosyal Gelişim ve Dayanışma Derneği ile Türkiye Çocuk ve Genç Psikiyatri Derneği temsilcilerini ve konuyla ilgili çalışmalarda bulunan Sayın Profesör Doktor Aysun Doğan ve Sayın Profesör Doktor Tuncay Dilci'yi de dinledik. Toplantılarımıza katılan bakanlık, kurum ve dernek temsilcileri ile akademisyenlerimizden akran zorbalığının tanımı ve türleri, akran ara buluculuğu, zorbalık yapanlar ile mağdurların özellikleri, öğrencilere ve ailelere yönelik yürütülen akran zorbalığı ve siber zorbalık farkındalık programları, zorbalığa uğrayanlara yönelik psikoeğitim ve psikososyal destek programları, sağlık merkezlerinde yürütülen koruyucu ve önleyici hizmetler, akran zorbalığının medyayla ilişkisi, yayın denetimleri, kamu spotları ve eğitici yayınları, siber zorbalıkla mücadele kapsamında bilinçli ve güvenli internet kullanımına yönelik çalışmalar, mağdurların adalete erişimi, akran zorbalığı ve ilişkileri, yasal düzenlemeler ile yargı kararları, çocuk adalet alanına yönelik erişkin istatistikleri, çocuğun korunmasına yönelik uygulamaları ile akran zorbalığının önlenmesine ilişkin projeler hakkında çok kıymetli bilgiler aldık. Ayrıca, akran zorbalığıyla mücadele konusunda okullarda yürütülen çalışmaların yerinde incelenmesi amacıyla Ankara ili Çankaya ilçesinde bulunan Türkan Yamantürk İlkokulu ve Tevfik İleri Ortaokulu ile Altındağ ilçesinde bulunan Özdemir Gürocak İlkokulu ve Ertuğrul Gazi Ortaokulunu ziyaret ettik. Ziyaret ettiğimiz okullarda mevcut durum ve akran zorbalığıyla ilgili yürütülen çalışmalar konusunda okul idarecileri ve öğretmenlerimizden görüş aldık.

Toplantımıza devam etmeden önce, dilerseniz şimdi katılımcıların kendilerini tanıtmalarını isteyelim ve tutanaklara geçsin. Buyurun lütfen.

(Katılımcılar kendilerini tanıttılar)

ALT KOMİSYON BAŞKANI YILDIZ KONAL SÜSLÜ - Tekrar hoş geldiniz.

Toplantıya başlamadan önce özellikle şunu belirtmek istiyorum: Bütün muhalefet partilerimizin çok kıymetli vekillerinden burada temsilcilerimiz var. Çok önemli programları için gelemeyen vekillerimiz de bu anlamda raporumuza yönelik öneri, eleştiri kısımlarını iletiler. Başta Cumhuriyet Halk Partisi Milletvekilimiz Nurhayat Hanım'a çok teşekkür ediyorum, Komisyon başladığından beri bütün çalışmalara, saha çalışmalarımıza da çok büyük destek vermiş oldu. Keza Milliyetçi Hareket Partisinden Mehmet Vekilimiz aynı şekilde bu hassasiyete devam etti. DEM PARTİ'den Ali Vekilimiz aynı hassasiyette devam etti. Aslında bu Komisyonun üyesi olmadığı hâlde çocuklara ve ailelere karşı göstermiş olduğu hassasiyetten dolayı da YENİ YOL'dan kıymetli vekilimize de çok teşekkür ediyoruz katılımlarından dolayı. 2 vekilimiz daha katılacak inşallah daha sonra. Ahmet Salih Dal, daha önce tecrübesi olan, bu konuda da bize yoğun katkıları olan bir vekilimiz; hepsine teşekkür ediyorum.

Bugün burada raporla ilgili değerlendirmeleri yapacağız ama elbette ki aslında içeriğe baktığımız zaman -bunu bütün samimiyetle söyleyeceğim- o kadar güzel başlıkları konu alıyoruz ki her şey çok güzel içerikte. Sevindiğim şeyler oldu doğru şeyler tespit etmişiz diye ama bir taraftan da çok üzülüm, keşke bu tespitler daha önce hayata geçse de biz bu acıları yaşamamış olsaydık çünkü bazen -aramızda psikologlar var- gerekçeler yanlışları doğru yapmaz. Her şeyin bir gerekçesi var elbette ki ama sonuç itibarıyla hayata veda eden, gencecik vefat eden çocuklarımız oldu; ailelerin bağı yandı ve akabinde yaralanan, gözünü kaybeden çocuklarımız oldu. O yüzden bu raporu biz normal bir çalışma yapıp kenara koymaktan öte, evet, bunun geri dönüşü ne olacak? O yüzden, bakanlıklardan gelen kıymetli arkadaşlardan özellikle şunu istirham ediyorum: "Bakanlığımız bunu yaptı."dan öte, öneriler ve tavsiyeler kısmında, ne yapacağımız kısmında, bundan sonra bunların tekrar yaşanmaması için alınacak önlemler ve hayata geçmesi gerekenler konusunda raporumuza destek verilerse memnun oluruz. Zaten biz bakanlıklarımızı dinledik, bakanlıklarımız bize "Biz şunları, şunları, şunları yapıyoruz." dediler, buraya kadar güzel ama yaptıklarımız bazı şeylerin oluşmasına engel olamıyor. O zaman en azından daha yüksek oranda bu risklerin azaltılacağı... Sorunsuz bir dünyayı kimse hayal etmiyor ama çocuklarımız için elimizden gelenin en iyisini yapmak zorundayız. O yüzden bu akran zorbalığının akran nezaketine dönebileceği, çocukların arasında iletişimin sağlanabileceği -ki biraz sonra içerikte görüşeceğiz- tüm kurumların birbirleriyle iletişim hâlinde olduğu ve birbirlerini destekleyip bu anlamda çocuğun güvende, mutlu, başarılı bir alan oluşturabileceği, tüm bakanlıkların, tüm çalışma alanlarının ortak bir iş birliğiyle yol alabileceği bir raporu oluşturmaya çalıştık. Yasama uzmanlarımıza çok teşekkür ediyoruz, gece gündüz çalıştılar.

Ben defalarca raporu okudum. "Burası güzel ama buraya ne yapmamız lazım..." O yüzden, bugün sizi buraya davet etme sebebimiz, dediğimiz gibi -yaptığınız çalışmalar değil, onlar zaten bizde kayıtlı- bunlara rağmen bunlar yaşanıyor yaşıyor diye daha ne yapmamız gerekiyor ve hayata geçebilecek pratik önlemler konusunda sizden bu konuda raporumuza destek vermenizi bekliyorum. Bununla ilgili de dipnotu düşmüş olayım, daha sonra zaten özellikle vekillerimizin öneri, eleştiri, katkı anlamındaki kısmı işi şekillendirecektir.

Basın mensuplarımıza bu konuya gösterdikleri hassasiyet için çok teşekkür ediyorum. Zaten bu konunun Türkiye'de yaşananlar dışında gündem olmasında basınımızın bu konuya gösterdiği hassasiyet çok kıymetli. O yüzden, bugün, burada bize destek verdikleri için hassaten teşekkür ediyorum. Daha sonra, toplantının devamı açısından da müsaadelerini rica ediyorum.

Teşekkür ederim, sağ olun.

Şimdi, tüm paydaşlarımıza taslak raporumuzla ilgili bir kez daha sırayla söz vermek istiyorum.

Millî Eğitim Bakanlığımızı dinlemek isteriz, raporumuzu bu anlamda inceleme şansları oldu mu öneriler kısmında? Dediğim gibi, bizim için kısa, öz, özellikle, yapılanlardan öte, neler yapılması gerektiği konusundaki görüşlerinizi iletirseniz memnun oluruz.

MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI EĞİTİM POLİTİKALARI DAİRE BAŞKANI ASLIHAN İLHAN - Çok teşekkür ediyorum.

Sayın milletvekillerimizi ve bütün kamu kurum ve kuruluş temsilcilerimizi saygıyla selamlıyorum.

Çok kıymetli bir rapor bizim için. Okuduğumuz zaman sizinle aynı hisleri paylaşarak hem neleri yapmamız gerektiği hem de bundan sonra sürdürmemiz gereken çalışmaların neler olduğu konusunda bize çok güzel ödevler veren bir rapor.

Bununla birlikte, yaşanan bu son olaylarda da gördüğümüz üzere, şiddet davranışı olarak aslında zorbalığı adlandırmamızın ve şiddetin önlenmesiyle ilgili konularda da kapsamlı ve bütüncül şekilde hareket edebilmemizin çok önemli olduğunu düşünüyorum. Evet, okul içinde yaşanan bir şiddet olayı var ama burada biraz konuyu analiz ettiğimizde görüyoruz ki okul dışı risk faktörlerinin ele alınmasının, diğer kamu kurum kuruluşlarının paydaş olacağı konuların ele alınmasının ne kadar önemli olduğunu biz Millî Eğitim Bakanlığı olarak çok yoğun şekilde hissettik.

Yaptığımız çalışmalardan uzunca bahsetmek değil niyetim ama 2025 yılında bir şiddet algısı araştırması yapıyoruz yani çocukların hangi davranışları şiddet olarak aslında değerlendirdiklerine dair. Bu doğrudan tabii, zorbalıkla da ilişkili. Bunların ilk başında aslında çocuklar dijital dünyada yaşadıklarını ve oradaki hareketleri şiddet olarak algılıyorlar. Bu bize aslında şunu gösteriyor: Artık biz sadece çocukların fiziksel olarak gösterdikleri davranışları değil, dijital dünyadaki hareketlerini takip edebilmeli, görebilmeliyiz; bu doğrultuda önlemler geliştirebilmeliyiz, mekanizmalar geliştirebilmeliyiz. Bunu tek bir kurumun ana sorumluluğu şeklinde yapmamız da artık mümkün değil, herkesin eşit şekilde görev alarak ilerlemesi ve devam etmesi gerekiyor. Aslında bu kapsamda yasal dayanaklarımız, evet, zamanında hazırlanmış, Çocuk Koruma Kanunu'muz, kendi Millî Eğitim Temel Kanunu'muz, çok kapsamlı mevzuatlarımız olduğunu düşünüyorduk ama şu an fark ediyoruz ki bu mevzuatlar artık bize yetmiyor. Bu konuda, bunlarla ilgili kurum ve kuruluşlarca, koordinasyon içinde, iş birliği içinde ve yeni riskleri nasıl ele alabileceklerine dair kapsamlı çalışmalar yapılması gerektiğini Millî Eğitim Bakanlığı olarak öneriyoruz ve değerlendiriyoruz.

Bununla birlikte, rapor çıktılarının arasında yapmaya çalıştığımız ama yaygınlaştırılmasına ihtiyaç duyulan çok çalışma var. Bunlar bizim için çok kıymetli ödevler ve bunların üstünde çalışmaya zaten devam ediyoruz, çalışmaları da bu kapsamda gerçekleştireceğiz.

Örneğin, önemli konulardan biri okul rehberlik servislerinin güçlendirilmesi hususu.

ALT KOMİSYON BAŞKANI YILDIZ KONAL SÜSLÜ - Özellikle Nurhayat Hanım'ın bu konuda çok ciddi katkıları oldu, onu bir anlatalım.

MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI EĞİTİM POLİTİKALARI DAİRE BAŞKANI ASLIHAN İLHAN - Bizim arzumuz da isteğimiz de öyle aslında; rehberlik ve psikolojik danışma servislerimizi hem insan kaynağı anlamında hem de nitelikleri anlamında güçlendirmek niyetindeyiz. Tabii, bu, belli sınırlılıklara zaman zaman ulaşıyor ve bununla ilgili belli tedbirler almaya çalışıyoruz. Her ne kadar okul rehberlik servislerimizde rehber öğretmenlerimiz olmasa dahi rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin yürütülmesine yönelik tedbirler alıyoruz ama tabii, gönül ister ki tam ideale yakın bir personel kapasitesiyle biz bu hizmetleri yürütelim ve öğretmenlerimizin de işini kolaylaştıralım, çocuklarımızın gelişimlerini destekleyelim.

ALT KOMİSYON BAŞKANI YILDIZ KONAL SÜSLÜ - Buraya bir virgöl koymak istiyorum. Daha önce Dokuzuncu ve On Birinci Kalkınma Planlarımızda yer aldı; bunu özellikle not almanızı, ödevse bunu çalışmanızı istirham ediyorum.

Şiddetle Mücadele Vakfı ve Adalet Bakanlığı arasında sosyal ara buluculuk... Okullarda şiddete karşı eğer biz rehber öğretmen ve psikolojik danışman istihdamı anlamında sayımızı sağlayamıyorsak... Ki biz alana gittiğimizde bin okulda 2 veya 3, işte, çok iyi okulların da 8 rehber öğretmeni olup da kum terapisi yapan okulları da gördük ama 1 de gördük. Bunu 81 ile dağıttığımızda eğer bizim bu anlamda personel olarak sıkıntımız varsa bile bir sosyal ara bulucu aracılığıyla ya da okullarda öğretmenlerimize şiddetle mücadele formatörlüğü eğitimi aldırarak, bu konuya yönelik öğretmenlerimizi eğiterek -o "ayak izleri" dediniz ya- sınıfta öğrencisini fark eden, onun rehberliğe gitmesi konusunda süreci daha da hızlandıran doğru bir yapılandırma bu yükü alamaz mıyız? Lütfen bunu bir araştırın, eğer öyle olursa... Çünkü bu bizim en temel ihtiyaçlarımızdan biri, tüm toplantılarda buna ihtiyacımız olduğunu söylüyoruz. Çözüm olarak da biz ya bu konudaki personel sayısını artıracamız ya da bununla ilgili olarak var olan... Ki Avrupa'da da Amerika'da da bunun uygulamaları var. Öğretmenlerimiz arasında ne yapacağız? Belli nitelikte olan insanları ekstra eğiteceğiz yani rehber öğretmene ve psikolojik danışmana giden yolu hızlandıracağız, güçlendireceğiz, böylece daha hızlı fark etmiş olacağız yoksa işte, yaşanan olaylarda "Rehber öğretmen veliyi uyardı da veli yapmadı." gibi böyle bir ihmale gelemeyecek kadar canlar değerlidir.

O yüzden, bunu hassaten çalışmanızı rica ediyorum ben burada. Biraz sonra bütün vekillerimiz fikirlerini söyleyecektir ama yeri gelmişken bu konunun altını çizmek istiyorum.

MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI EĞİTİM POLİTİKALARI DAİRE BAŞKANI ASLIHAN İLHAN - Sayın Başkanım, notumu aldım, çok önemli bir noktaya temas ettiğinizi düşünüyorum.

Az önce bahsettiğim gibi, şiddetin önlenmesiyle ilgili tüm kamu kurum ve kuruluşları derken aslında okul rehberlik ve psikolojik danışmanlık hizmetlerinde sadece okul rehber öğretmenleri üstünden düşünmemek gerekiyor çünkü rehberlik ve psikolojik danışmanlık hizmetleri aslında bir okul işi yani kurumun tamamını ilgilendiren hatta velinin de dâhil olduğu bir iş. Biz de o yüzden bütün öğretmenlerimizin aslında bu konuda kapasitelerinin güçlendirilmesine, sınıf rehberliği anlamında, formatörlükler anlamında niteliklerinin artırılmasına yönelik önemin çok farkındayız çünkü personel sayısını ne kadar artırırsak artıralım sadece okul rehberlik servisi üzerinden bunun yürümesinin mümkünatı olmayacak, böyle değerlendiriyoruz biz de. O yüzden, kapsamlı bir şekilde, çocuğa dokunabilecek bütün öğretmenlerimizi, aileleri de işin içine dâhil ederek bu planlamaları yapmamız gerektiğini düşünüyorum biz de. Personel durumuyla alakalı değerlendirmelerimiz de bu şekilde.

Eylem planlarının hazırlanması gibi bir öneri vardı, bunun çok kıymetli olduğunu düşünüyorum ama eylem planlarıyla ilgili küçük bir durum var; birçok eylem planı hazırlıyoruz ve aynı temel etrafında dolaşan eylem planlarımız var, bunlarda da aslında... Tabii ki eylem planları hazırlayıp takip edelim, bunlar çok kıymetli ama bunlarla ilgili hani aynı temel etrafında toplayabileceklerimizi bütüncül şekilde ele alabilmenin daha faydalı olacağını düşünüyorum.

ALT KOMİSYON BAŞKANI YILDIZ KONAL SÜSLÜ - Somut bir örnek verebilir misiniz? Neyi ne yapalım örneğin?

MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI EĞİTİM POLİTİKALARI DAİRE BAŞKANI ASLIHAN İLHAN - Şöyle: Zorbalıkla mücadeleyle ilgili bağımsız bir eylem planı hazırlamak yerine aslında şiddetin önlenmesiyle alakalı yapılacak çalışmaların... Çünkü biz zorbalığı şiddet davranışı olarak değerlendiriyoruz.

ALT KOMİSYON BAŞKANI YILDIZ KONAL SÜSLÜ - Yani "Biz sonuçtan öte sebebi düzeltelim." diyorsunuz değil mi, giriş kısmını?

MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI EĞİTİM POLİTİKALARI DAİRE BAŞKANI ASLIHAN İLHAN - Yapacağımız şeyleri aslında bütüncül olarak değerlendirelim çünkü bazı şeyleri -alt temayı- üzerinde çalışırken atlama riski, ihtimali olabiliyor. Mesela, zorbalıkla ilgili konuyu biz sadece okul içindeki davranışlar özelinde -çocuğun saçını çekme, dışlama gibi- düşünürken artık dijital risklerden bahsediyoruz. O sebeple, hani, bu ilişkilerin, bağların kurulabilmesi için bu bütüncüllüğün önemli olacağını düşünüyorum.

Ben tekrar çok teşekkür ediyorum. Çok kıymetli önerilerin olduğu bir rapor, çok kıymetli bir çalışma, böyle hassas bir dönemde de yapmamız gerekenlerle ilgili bize çok yol gösterici olacağına da inanıyorum.

Şimdilik benim söyleyeceklerim bu kadar.

ALT KOMİSYON BAŞKANI YILDIZ KONAL SÜSLÜ - Bir şey daha ekleyeceğim.

Çok kıymetli Milliyetçi Hareket Partimizin milletvekili, Mehmet Vekilimiz bütçede çok güzel bir öneride bulundu. Aslında bu bütün komisyonun ortak duygusuydu. Sıfatlar önemlidir özneye anlam yüklemek açısından. "Akran zorbalığı" yani olumsuz bir kavramla çocukların prim yaptığı bir olay yerine "akran nezaketi ve uyumu" diye bir kavram geliştirmiştik; bu, komisyonumuzun aslında daha raporunu bitirmeden bir çıktısıydı. Saygıdeğer Vekilimin bu anlamda bütçedeki konuşması, sonra Millî Eğitim Bakanımıza bunu yönlendirmesiyle beraber bir genelge yayınlandı ve ilk Akran Zorbalığı Komisyonunun kurulma sebebi İstanbul Küçükçekmece'deki bir annenin başvurusuydu. Bu yüzden, İstanbul metropol, büyük bir şehir olduğu için de biz oradan bir pilot uygulama başlattırdık ve İstanbul'da 25 tane okulda şu an akran nezaketi eğitimleri başlıyor; bu sisteme girdi, buna teşekkür ediyoruz ancak şunun takipçisi olmak istiyoruz: Örneğin, ben bu konuyla ilgili olarak gittim baktım süreçlere -hatta birkaç video göstermişim, ekrana yansıtabilirseniz görsünler- bir çalışma yapın dedim. Bu akran nezaketi eğitimlerinin, "zorbalık" kavramı yerine bunu -tabiri caizse- flulaştırarak çocukların zihninde nezaketin yer, anlam ve güç bulduğu bir sisteme gelebilmesi için 81 ilde her okulda yapılması lazım. Şimdi, 25 tane okulda bunu yaparak sonuca ulaşamayız. Bu konunun özellikle takipçisi olun, biz de olacağız çünkü yani bu bütün komisyondaki vekillerimizin açıkçası kırmızı çizgisi. O yüzden, akran nezaketi eğitimlerinin -hâlihazırda Bakanımızın da böyle bir startı varken- hayat bulması önemli ve bununla ilgili olarak eğer biraz sonra yayınlayabilirsek işte -hatta her il belki kendi demografik diliyle de yapabilir- şarkısının yapılması, animasyonlarının uygulanması, bunların hayata geçebilmesi -ki biraz sonra Bilgi Teknolojileri ve İletişim Başkanlarına, RTÜK'e de çok yükleneceğim bu konuda- çocuklar bir şeye maruz kalacaklarsa bunlara maruz kalsınlar, bu mesajlarla şekil alsınlar diye de taleplerimiz olacak. O yüzden bunun takip edilmesini rica ediyoruz. Bir start aldı ama istikrarlı, sürdürülebilir bir şekilde tüm illerde ve tüm okullarda hayat bulması lazım, herhâlde onun için de akran nezaketini anlatacak ya da yaşayacak biraz da personel eğitimi lazım diye düşünüyorum. Doğru mudur efendim? Ne düşünüyorsunuz?

NURHAYAT ALTACA KAYIŞOĞLU (Bursa) - Evet, katılıyoruz Başkanım.

ALT KOMİSYON BAŞKANI YILDIZ KONAL SÜSLÜ - Doğru mu efendim? Evet, bu konunun altını çizmenizi rica ediyorum çünkü hakikaten bunun takipçisi olacağız.

Teşekkür ediyoruz.

MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI EĞİTİM POLİTİKALARI DAİRE BAŞKANI ASLIHAN İLHAN - Evet Sayın Başkanım, çok teşekkür ederim, notlarımı aldım.

ALT KOMİSYON BAŞKANI YILDIZ KONAL SÜSLÜ - Şimdi, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı temsilcisine söz vermek istiyorum.

Size de çok teşekkür ederim. Aynı hassasiyetle -yaptıklarınızı istemiyorum, herkes zaten çok iyi biliyor- neler yapabileceğimiz konusunda...

Buyurun lütfen.

AİLE VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI ÇOCUK HAKLARI DAİRE BAŞKANI EMRE ERTEKİN - Başkanım, teşekkür ediyorum öncelikle söz verdiğiniz için ve tüm Komisyonumuza bu değerli rapor için teşekkür ediyorum.

Dikkatle inceledik tüm önerileri, Bakanlığımızın hizmetleri açısından da size sunduğumuz birçok bilginin kullanıldığını, yansıtıldığını gördük, hepsinin yansıtıldığını daha doğrusu gördük. Dolayısıyla biz, burada, açıkçası, daha çok sizin raporunuzdaki öneriler doğrultusunda, özellikle ailelerin sürece dahil edilmesi, psikososyal destek ve yönlendirme mekanizmalarının güçlendirilmesi, çocuklara yönelik, özellikle akran ilişkilerine yönelik eğitimlerin yaygınlaştırılması kısımlarında mevcutta, hâlihazırda sürdürmüş olduğumuz hizmetleri güçlendirmeyi zaten planlıyorduk, bu rapor sonucunda da bunu kuvvetli bir şekilde devam ettireceğiz. Özellikle, rapora da yansıdığı ölçüde, biliyorsunuz bizim özellikle ebeveynlere ve çocuklara yönelik geliştirmiş olduğumuz birçok rehber var, bu rehberlerle ilgili çalışmalarımız hâlihazırda devam ediyor. Biz, özellikle rehberlerle ilgili olarak, değişik yaş gruplarına yönelik, akrandan akrana aktarım tekniklerinin kullanıldığı eğitimleri bu yıl içerisinde başlatıyoruz yani yaza kalmadan...

ALT KOMİSYON BAŞKANI YILDIZ KONAL SÜSLÜ - Biraz örnek verir misiniz, örneğin -vekillerimiz de bilsin- ne başlatıyorsunuz, ne anlatacaksanız, onları bir anlatın.

AİLE VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI ÇOCUK HAKLARI DAİRE BAŞKANI EMRE ERTEKİN - Evet, şimdi, bizim çocukların yaşam becerilerinin güçlendirilmesi ve geliştirilmesine yönelik farkındalık eğitim programlarımız ve rehberlerimiz var malumunuz, rapora da yansımıştı. Biz bunları kullanarak, bu rehberleri ve bu farklı programı kullanarak eğitimleri yaygınlaştırmayı planlıyoruz. Burada kullanacağımız yöntem de Çocuk Hakları Daire Başkanlığımızın altında 81 ilde yapılandırılmış olan Çocuk Hakları İl Çocuk Komiteleri olacak. Bu çocuk komitelerinin şu anda, mevcut durumda, hâlihazırda 35 binin üzerinde aktif üyesi var. Bu komitelerimiz bu 35 bin aktif üyeyle her ilde en azından 10 çocuk üyeyle çalışmalarını sürdüren komiteler, aktif komiteler. Biz her ilde bu eğitim programında geliştirdiğimiz eğitim materyallerini kullanarak, akrandan akrana eğitim teknikleriyle bunlara kaynak yaratarak, çeşitli uluslararası kuruluşlardan elde ettiğimiz kaynaklar, merkezî yönetim bütçesinden bir projeye talep edeceğimiz bütçeyle bu yıldan itibaren bu alandaki eğitimleri yaygınlaştırmayı planlıyoruz. Hâlihazırda komitelerimiz çok çeşitli farklı temalarla eğitimlerini sürdürüyor. Örneğin, geçen yıl komitelerimiz yapmış oldukları etkinliklerle, akrandan akrana tekniklerle, yaptıkları eğitimlerle...

ALT KOMİSYON BAŞKANI YILDIZ KONAL SÜSLÜ - O tekniklerde ne uygulayacaksınız örneğin?

AİLE VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI ÇOCUK HAKLARI DAİRE BAŞKANI EMRE ERTEKİN - Şöyle ki: Bizim komitelerimize üye çocuklarımızın, özellikle Millî Eğitim Bakanlığımızla, yerel düzeydeki, taşra düzeyindeki birimleriyle iş birliği içerisinde okullarda kendi deneyimlerini aktardıkları eğitimler planlıyoruz. Yani burada aslında bakarsanız "akrandan akrana eğitim tekniği" derken çocukların kendi dillerinden kendi deneyimlerini aktardığı bir eğitim sistemi. Dolayısıyla çok tipik bir eğitim diyemeyiz ama çocukların kendi akranlarına aktarım yaptıkları bir sistem kullanılıyor. Geçtiğimiz yıllarda bunu biz daha çok çevre, sıfır atık, dijital riskler konusunda yapmıştık; bu yıldan itibaren -özellikle önümüzdeki yıl tabii ki- akran nezaketi diyebiliriz ya da zorbalığı...

ALT KOMİSYON BAŞKANI YILDIZ KONAL SÜSLÜ - Evet, teşekkür ederiz; hepimiz bunu artık yetiştirelim, evet.

AİLE VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI ÇOCUK HAKLARI DAİRE BAŞKANI EMRE ERTEKİN - ...temasıyla da yapacağız, bu temayı ön plana çıkaracağız. Çocukların kendi yaşadıkları deneyimleri ve bu deneyimlerle baş etme yöntemlerini arkadaşlarına anlattıkları, akran iletişiminin güçlendirildiği eğitimleri yaygınlaştırmayı planlıyoruz ve burada komitelerimizi kullanacağız.

ALT KOMİSYON BAŞKANI YILDIZ KONAL SÜSLÜ - Güzel.

AİLE VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI ÇOCUK HAKLARI DAİRE BAŞKANI EMRE ERTEKİN - Çocuklarımıza bu burada Millî Eğitim Bakanlığımızın da desteğini istiyoruz. Özellikle okullarda bunları yaygınlaştırmak için bu komitelerimizin okullarca desteklenmesini istiyoruz, Çocuk Hakları İl Komitelerimizin. Bu, bizim bir diğer mekanizmamız olan, çocuk katılım mekanizmamız olan Çocuk Danışma Kurulumuz tarafından çocukların kendilerinin dile getirdiği tavsiyelerden biri. Malumunuz, geçen yıl 26'ncısı düzenlenen Çocuk Forumu'muzda da çocuklar en üst düzeyde bunu dile getirdiler hem Bakanlığımızın nezaketinde Meclis Başkanımıza da bunu arz ettiler, bu konudaki taleplerini. Biz aslında bakarsanız eğitimlerimizi ve rehberliğimizi bu anlamda çocuklar vasıtasıyla yaygınlaştırmayı, etkisini artırmayı planlıyoruz.

Ardından, raporunuzda defaatle dile getirilmiş olan özellikle personel anlamında kuvvetlendirme konusunda, bizim özellikle sosyal medyadaki risklere yönelik ekiplerimizle ilgili hâlihazırda Genel Müdürlüğümüzde, Bakanlığımızda genel olarak, tekrar, teşkilat yönergelerine yönelik çalışmalar var. Personel olarak güçlendirmeyi düşünüyoruz bu alanı, koruyucu önleyici hizmetler alanımızı güçlendirmeyi planlıyoruz. Bu olgunluğa ulaşmış durumda, yakın zamanda da yürürlüğe girecektir diye düşünüyorum. Bu, bizim Personel Genel Müdürümüz eliyle yürütülüyor.

Bunun dışında, yine raporda bizim gördüğümüz, aile rehberliği merkezleri gibi bir öneri var. Bunu da biz -aslında bakarsanız, tipik olarak bir kuruluş olarak mümkün olabilir mi- şu anda gündeme aldık ama net bir şekilde bu konuda yetkim yok, belki beyanda bulunamam ancak bu öneriyi dikkate alıp özellikle önerinizde de belirtildiği gibi ASDEP ve sosyal hizmet merkezlerimiz vasıtasıyla aile rehberliği birimlerinin ya da koordinasyon birimlerinin oluşturulması ve bu şekilde ailelere rehberlik sağlanması doğrultusunda bir çalışma yapılacak.

ALT KOMİSYON BAŞKANI YILDIZ KONAL SÜSLÜ - Sosyal çalışmacılar sizde çok.

AİLE VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI ÇOCUK HAKLARI DAİRE BAŞKANI EMRE ERTEKİN - Evet, aynen.

ALT KOMİSYON BAŞKANI YILDIZ KONAL SÜSLÜ - Çok da güzel yapabilirler.

AİLE VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI ÇOCUK HAKLARI DAİRE BAŞKANI EMRE ERTEKİN - Bizim özellikle ASDEP personelimiz sahadalar zaten.

ALT KOMİSYON BAŞKANI YILDIZ KONAL SÜSLÜ - Ki özellikle Avrupa'da sosyal çalışmacılar bu işi çok üstleniyorlar yani, doğru mu?

AİLE VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI ÇOCUK HAKLARI DAİRE BAŞKANI EMRE ERTEKİN - Evet, kesinlikle, haklısınız Başkanım. Özellikle ASDEP personelimiz sayı olarak biraz daha fazla, sahadalar hepsi. ASDEP personelimizi bu anlamda etkin olarak kullanmayı planlıyoruz.

Bunun dışında, malumunuz, sosyal medya düzenlememiz de yürürlüğe girmek üzere, yürürlüğe girdi diyelim, Resmî Gazete'de yayınlanmasını bekliyoruz. Bu doğrultuda da yürürlüğe girer girmez zaten hazırlıklarımız var, özellikle geçen yılın sonunda zaten lansmanı yapılmıştı "Çocuklar Güvende" "web" sitesi ve mobil uygulaması. Buraya yatırımlarımız artarak devam edecek bu alana yönelik çünkü malumunuz, sizlerin de raporda belirttiği gibi, artık çocukların yaşamlarının önemli bir bölümünü geçirdikleri bir alandan bahsediyoruz. Dolayısıyla...

ALT KOMİSYON BAŞKANI YILDIZ KONAL SÜSLÜ - "Dijital zorbalık" diye bir kavramdan bahsediyoruz, evet.

AİLE VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI ÇOCUK HAKLARI DAİRE BAŞKANI EMRE ERTEKİN - Evet, böyle bir durumda tabii ki bizim dijital alandaki risklere yönelik yatırımlarımızın da artması gerekiyor, planlamamız bu doğrultuda yani buraya doğru evriliyoruz aslında koruyucu önleyici hizmetlerimizi. Yine, burada da çocukların aktif katılımıyla bunu yapmayı planlıyoruz çünkü çocuk katılımı bizim çocuk hakları yaklaşımımızın, Bakanlığımızın temel yaklaşımı. Çocukların yönlendirmesi, onların tercihleri doğrultusunda "web" sitemizin etkinliğini artırmaya, sosyal medya uygulamamızın etkinliğini artırmaya yönelik yatırımlarımız devam edecek.

Başkanım, şimdilik bu kadar, yaptığımız çalışmalar bunlar. Sorularınız da olursa onlara da...

ALT KOMİSYON BAŞKANI YILDIZ KONAL SÜSLÜ - Ben hemen bir şey daha ekleyeceğim. Şimdi, dijital bir dönemde yaşıyoruz, çocukların oyun kadar doğal bir hakları olamaz. Örneğin, incelemiştinizdir, Yıldız Teknik Üniversitesi ve TÜBİTAK'ın yaptığı "MentalUP" diye bir oyun var. Gayet keyifli, 3 kişi oynayabiliyor, yaş sınırı var. Ben de oynamışım, dikkatime, odaklanmama da çok katkısı olmuştur bu yaşta, ben size söyleyeyim ama ben kime önerdiysem çok faydalı diye, çocuklarda o üç boyutlu bir Roblox, bir Valorant etkisi yaratmadığı için bu iş geride kalıyor. Yani bence Millî Eğitim Bakanlığı, Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu ve Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı bir oyun timi kurabilir yani yerine koyma tedavisi gibi. Saygıdeğer vekillerim, ne düşünüyorsunuz? Yani bu konuda, bir çocuk oyun oynayacaksa oyun oynasın, eğlensin ama öğrensin ve zihinsel bir işgalle de karşı karşıya kalmasın. Bu geliştirilebilir. Niye olmasın ki? Örneğin, geçenlerde -size de yönlendirmeyi düşünüyorum- Boğaziçi Üniversitesi mezunu gençler psikiyatrist ve psikologlarla beraber inanılmaz güzel bir oyun tasarlamışlar. O kadar mutlu oldum ki bizim komisyonu duymuşlar yani dedim ki: Çok keyifli olur, inşallah, bilahare bir kahve sohbetiyle bize gösterin yaptığınız şeyleri. Ama bu komisyon bunu hayata geçirebilecek bir komisyon değil ancak öneri olarak sunabilir. Bunu not alabilirsiniz diye düşünüyorum.

Bir şey daha: Hem Millî Eğitim Bakanlığımız hem de Aile Bakanlığımız araştırırsa memnun olurum, 1975 yıllarında Hollandalı 2 psikolog -biri David Spivak, ben yine bilgilerini de atarım- BSÇ diye bir program geliştirdiler bir dönem orada okullarda yaşanan sorunlar için: "Ben Sorun Çözebilirim." Niye Aile Bakanlığı ve Millî Eğitim dedim? Çünkü 4 yaşından itibaren anaokullarında uygulanabilen bir sistem. Bu sistemi hiç duydunuz mu, biliyor musunuz? Ben bunu merak ettim. Bu çalışmalarını yaparken profesyonel şekilde bunun eğitimini aldım ve hakikaten bilinçli bir şekilde uyguladım. İnanılmaz güzel sonuçlar geldi elime. Çocuğun temel jargonu şu: "Ben sorun çözebilirim." diyor çocuk. Yani eğitimin mantığı "Ben sorun çözebilirim." Nereden başlıyor? "Dur" "değildir" "ama" "fakat" "lakin"den, bağlaçlardan, kavramlardan, kelimelerden başlayarak önce kendini doğru ifade edebilme, muhatabını doğru anlayabilme, var olan iletişim sorunlarını da bir çözüm cümlesiyle oluşturabilecek muhteşem bir şey. Lütfen, bunu bir araştırın. Madem bir uygulama yapacaksınız, anaokullarınızda, okullarınızda bu programı uygulayabilir misiniz?

AİLE VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI ÇOCUK HAKLARI DAİRE BAŞKANI EMRE ERTEKİN - Başkanım, teşekkür ederiz; not aldık.

Okullarda tabii ki olacak. Biz hatta çocuk hakları komitelerimizi de kullanmak isteriz, kapasite artırma faaliyetlerimizde kullanmak isteriz.

ALT KOMİSYON BAŞKANI YILDIZ KONAL SÜSLÜ - Ben size önermeden önce kendim uyguladım. Nurhayat Hanım, hiç riske atmayayım dedim, işi bir deneyeyim dedim nasıl oluyor diye. 2 çocuk çünkü "arkadaştan" dediniz ya, tecrübe aktarımdan öte yani bir örnek vermek istiyorum: Örneğin, 2 çocuk oyuncak için tartışıyorlar, programı uyguluyoruz. Sonrasında, bir kılavuz bilgisi var. Ben de ulaşabileceğiniz üyeler konusunda... Yeter ki çocuklarımız güvende olsun. Örneğin, eğitim yaptıktan sonra, dört aylık bir eğitim, tamamen hayata geçiyor. Soruyorsunuz: "Ne oldu?" Çocuk diyor ki: "Arkadaşımdan oyuncağını istedim çünkü çok beğendim ama vermedi, benimle paylaşmadı." Öbürü de diyor ki: "O benimdi, vermek zorunda değilim. Ben vermeyince zorla aldı, elimden çekince de yere vurup parçaladı." Bütün olayı, örüntüyü söylüyorlar. "Peki, ne hissettin?" diyoruz. Çocuk duygusunu anlatıyor. "Sen ne hissettin?" sorusunu sadece moderatör soruyor, hiç akıl vermiyoruz. Eğitim sistemlerimizde çocuklarımıza akıl vererek çocuğa sorun çözmeyi öğretemeyiz. Çocuğun kendisinin sorun çözmeyi bir mekanizma olarak yakalaması lazım. Sonra, birbirlerine cevaplarına hayran kalmıştım. Sonra empatiyi anlatıyorsunuz. "Peki, ne yapabilirsin yani onu kırmak yerine, izinsiz almak yerine ya da beğenini yönetmek yerine ne yapabilirsin?" dediğinde "Evet, aslında arkadaşım merak ettiği için eline verebilirdim, benim yaptığım bencillik oldu." diyor, öz eleştiriye geliyor. Öz denetim başlıyor karşıdan, öbürü de diyor ki: "Arkadaşımdan oyuncağını paylaşmamasına ben de saygı duyabiliyordum ama o da bana verebilirdi." Peki, sonuç itibarıyla, siz hiç akıl vermiyorsunuz, "Arkadaşımdan özür dile, bu yanlıştır." değil... "Yaptığım doğru bir şey değildi. Arkadaşıma üzdüğüm için üzgünüm." ya da "Özür diliyorum." "Çözüm nedir?" diyorsunuz, "Galiba bir beş dakika beraber oynayabiliriz." Bunun tümünü çocuklar kendileri başardılar. O yüzden, daha önce, çok uzun yıllar önce yapılmış, ben de bu çalışmalarını yaparken araştırdım, sizin kadar çalıştım gerçekten çünkü raporda görev alan tüm milletvekillerimiz çok hassasiyetle baktılar, ben de Komisyon Başkanı olarak biraz ödevime iyi çalışmak istedim. Ama buna bir göz atın. İnanılmaz kurtarıcı, inanılmaz çözüm odaklı, bir de masrafsız; var olan personelinizle yapabileceğiniz bir çalışma. Bunu bir değerlendirmenizi öneriyorum size, olur mu?

AİLE VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI ÇOCUK HAKLARI DAİRE BAŞKANI EMRE ERTEKİN - Tamam Başkanım, tabii ki, not aldık.

Son bir iki noktaya değinip ben de fazla vaktinizi almadan sonlandıracağım.

Bir de önerilerinizde dijital platformların çocuk profillerinde sunulan içeriklerinin denetlenmesine yönelik bir yapay zekâ destekli içerik denetim sistemi önermişsiniz.

ALT KOMİSYON BAŞKANI YILDIZ KONAL SÜSLÜ - Evet.

AİLE VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI ÇOCUK HAKLARI DAİRE BAŞKANI EMRE ERTEKİN - Tabii, daha önce toplantılarda da önerilmişti, biz bununla ilgili hemen bir çalışma başlattık.

ALT KOMİSYON BAŞKANI YILDIZ KONAL SÜSLÜ - Çok güzel.

AİLE VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI ÇOCUK HAKLARI DAİRE BAŞKANI EMRE ERTEKİN - Özellikle Avrupa Birliğindeki uygulama örneklerini görmek için bir TAİEX projesi önerimiz oldu, olacak daha doğrusu, hazırlama aşamasındayız. Öncelikle iyi uygulamaları bir göreceğiz, bu sene içerisinde umut ediyoruz kabul olursa, hızlı bir şekilde iyi uygulamaları gördükten sonra bu yapay zekâ destekli içerik denetim sistemi geliştirmek konusunda en azından ön çalışmamız ortaya çıkacak.

ALT KOMİSYON BAŞKANI YILDIZ KONAL SÜSLÜ - Finlandiya'da Helsinki Üniversitesi çok iyi çalışmalar yapıyor, size ipucu veriyorum, lütfen inceleyin olur mu?

AİLE VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI ÇOCUK HAKLARI DAİRE BAŞKANI EMRE ERTEKİN - Tamam. Proje teklifimizde buna da değineceğiz çünkü iyi uygulama örneklerine ihtiyacımız var.

Son konu da Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Komitesinin ve Avrupa Konseyinin Çocuk Hakları Yönlendirme Komitesinin raporlarında defaatle şu dile getiriliyor, özellikle şiddet ve akran zorbalığı ya da nezaketi gibi konularda: Erken yaşta eğitime devam oranlarının yükseltilmesinin, artı çocukların eğitime mümkün olduğunca erken bir dönemde başlamasının buradaki riski düşürdüğü yönünde bilimsel raporları var. Bu doğrultuda biz de Bakanlığımız olarak -zaten Sayın Bakanımız da bunu ifade etmişti defaatle- bu sene itibarıyla özellikle erken yaşta, 0-3 yaş bölümü, hatta 0-6 yaşa kadar -Millî Eğitim Bakanlığımızın da çalışmaları olduğunu biliyoruz- Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı olarak özellikle kreşler ve erken yaşta eğitim yatırımlarını artırıyoruz. Bu konuda ön çalışmalar yapılıyor, yatırım projesi teklifleri hazırlanıyor. Önümüzdeki yıllarda inşallah erken yaşta eğitim yatırımlarımız da artarak devam edecek. Dolayısıyla, dediğimiz gibi, bu şiddet ve akran zorbalığı riskini de bu yolla, bilimsel araştırmanın gösterdiği şekilde biraz daha düşürebileceğimizi umut ediyoruz.

Teşekkür ediyorum Başkanım.

ALT KOMİSYON BAŞKANI YILDIZ KONAL SÜSLÜ - Yine, 2 Bakanlığımızdan son bir rica, önerilerimizde var, yerini de söyleyeyim, özellikle 9-2/4 bendinde baba katılımının güçlendirilmesine yönelik özel çalışmalar.

Çocukların bütün sorumluluğu annelere atılmış durumda. Bu bir haksızlık, biri şefkatse biri güven kapısıdır. Babalar bu işin biraz dışında kaldılar gibi. O yüzden, mutlaka Aile Bakanlığının da... Bir de şuna bakmak lazım: Keşke Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumumuz bize böyle bir jest geçse, anne ve babaların ekran süresi ne acaba, çok merak ediyorum. Anneler Instagram sörfçüsü, babalar -bilmiyorum- haber ve maç sörfçüsü. Kızmak yok, değil mi efendim? Şimdi babalara da yükleniyoruz burada ama... Çocuk eğitiminde babaların artık doğru bir noktada aktif rol alması gerektiğini düşünüyorum. Son dönemlerde çocukların toplantılarına anneler gidiyor, bütün ihtiyaçlarını anneler, anneler, anneler...

NURHAYAT ALTACA KAYIŞOĞLU (Bursa) - Bizde baba gidiyor.

ALT KOMİSYON BAŞKANI YILDIZ KONAL SÜSLÜ - Süper, evet, doğru, bizde de mecburen ama tabii ki avantaj, dezavantaj; tartışmamız lazım, haklısınız ama. Ödül mü versek onlara, babalara bilemiyorum. Yalnız, bu konunun çok önemli olduğunu düşünüyorum, raporda da gerçekten bunun için ayrı bir başlık açtık, önemli. Hem eğitimde hem de ailedeki bir babanın görev, yetki ve sorumluluk alanlarını bir daha -bunun içten gelen bir şey olması gerekirdi belki ama- yapılandırmamız gerektiğini düşünüyorum. Bunu da bir not alırsanız seviniriz.

Evet, çok teşekkür ediyorum sizlere de.

Bu arada, biz de size böyle bir şeyler hazırlattık, bakalım neler olacak diye.

Sağlık Bakanlığımızdan yine aynı hassasiyetle, kısa, böyle net bir destek isteyelim.

Buyurun.

SAĞLIK BAKANLIĞI RUH SAĞLIĞI DAİRESİ BAŞKANI AYŞE GÖKÇEN GÜNDOĞMUŞ - Sunumunuz için tekrar teşekkürler, çok ayrıntılı ve çok kapsayıcı olmuş; açıkçası diğer kurumların neler yaptığına dair bilgilerimizi de çok arttırdı, çeşitli toplantılarda bunları öğrenme fırsatı buluyorduk ama bu kadar ayrıntılı ve açıkçası bize başvuran kişileri de yönlendirme yapabileceğimiz bilgilere sahip olabileceğimiz bir kaynak yoktu; bu anlamda da tekrar ellerinize sağlık, bütün kurumlara da katkıları için teşekkür ederiz.

İzninizle ben Sağlık Bakanlığının aradaki dönemde yaptıklarından çok kısa bahsedip sonrasında yapacaklarımızla ilgili bir bilgi vermek istiyorum. Aslında davranışsal risk faktörlerinin değerlendirilmesiyle ilgili Sayın Bakanımızın talimatıyla iki ay öncesi biz bir çalışmaya başlamıştık. Bağımlılık odağında başladığımız bir çalışmaydı yani davranışsal risk faktörlerinin çocuklarda değerlendirilmesi ve koruyucu önleyici çalışmaların yapılması hususunda. Bu hafta başında Millî Eğitim Bakanlığı, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Gençlik ve Spor Bakanlığı gibi kurumların katkıları ve akademisyenlerin bir araya geldiği iki günlük bir çalıştayımız oldu. Orada "Erken yaşta, ilkökul, ortaokul, lise dönemindeki çocuklarda risk faktörlerini nasıl tespit edebiliriz, risk altındaki çocukları nasıl erken fark edebilir ve bütüncül bir yaklaşımı nasıl sergileyebiliriz?" diye bir çalışmamız oldu, oldukça da verimli geçti, o yüzden kurumlara da tekrar teşekkür ederiz. Orada akademisyenlerin ve kurumların da önerileriyle taranması gereken alanlardan biri beklediğiniz üzere akran zorbalığı konusu oldu; dolayısıyla kısa bir form aracılığıyla çocukları değerlendirmek ve tespit edilen risk alanı düzeyine göre farklı şekillerde yönlendirmek üzere bir çalışmamız olacak. Bununla ilgili ayrıntılı çalışmalarımız devam ediyor, çalıştayımız...

ALT KOMİSYON BAŞKANI YILDIZ KONAL SÜSLÜ - Tamam, bize de iletirsiniz değil mi?

SAĞLIK BAKANLIĞI RUH SAĞLIĞI DAİRESİ BAŞKANI AYŞE GÖKÇEN GÜNDOĞMUŞ - Memnuniyetle.

ALT KOMİSYON BAŞKANI YILDIZ KONAL SÜSLÜ - Çok güzel olmuş, çok teşekkür ederiz.

SAĞLIK BAKANLIĞI RUH SAĞLIĞI DAİRESİ BAŞKANI AYŞE GÖKÇEN GÜNDOĞMUŞ - Destekleriniz de bizim için çok güzel olur. Yani iki ay önce başladık ama keşke bu elim hadiseler yaşanmadan önce daha fazlasını, daha daha fazlasını yapma fırsatımız olsaydı.

Onun dışında 28 bin aile hekimimize şubat ayında bir eğitim verdik. Aslında bu konuları bilerek mezun oluyor tüm doktorlar ama hatırlatma eğitimleri ve tekrar neler yapabilecekleriyle ilgili kapasite arttırma ihtiyacı oluyor. Bu eğitimlerden biri de çocuk ve ergenlerde riskli durumların tespiti ve onlar için acil durumların nasıl ele alınacağı, nasıl yönlendirileceği konusundaydı; bununla ilgili hatırlatma eğitimlerini biz literatürden de biliyoruz, pratiğimizden de biliyoruz, ek eğitimler tekrar bir farkındalık artışı ve sahada dolayısıyla daha fazla müdahale yapma şansı sağlıyor.

Yine sağlıklı hayat merkezlerinde var olan eğitimlere de biz akran zorbalığını da ekledik.

ALT KOMİSYON BAŞKANI YILDIZ KONAL SÜSLÜ - Güzel.

SAĞLIK BAKANLIĞI RUH SAĞLIĞI DAİRESİ BAŞKANI AYŞE GÖKÇEN GÜNDOĞMUŞ - Siber zorbalıkla ilgili zaten çalışmalarımız vardı, 2024-2028 Davranışsal Bağımlılıklarla İle Mücadele Ulusal Strateji Belgesi ve Eylem Planı çerçevesinde devam ediyordu, onlardan kısaca bahsetmek istedim. Eylem planımız da tekrar revize edildi.

ALT KOMİSYON BAŞKANI YILDIZ KONAL SÜSLÜ - Çok özür dilerim. Başlıklarında şunları yaparsanız eğitimlerde... Örneğin, bazı arkadaşlarımız var, sosyal, uluslararası çalışmalar yapıyorlar, hepsi ricamızı kırmadı "akran zorbalığından" "akran nezaketine" ya da "uyumuna" diye devam ederseniz yani cümle öyle kapanırsa daha seviniriz. Yani o cümleyi biz mümkün olduğu kadar olumlu bir cümleyle yer değiştirmek istiyoruz. Örneğin siz de bu çalışmalarını yaparken "Akran zorbalığından akran nezaketine" diye bir başlık koyarsanız başlık bile iyileştirici olacaktır diye düşünüyorum, bu konuya böyle hassaten...

SAĞLIK BAKANLIĞI RUH SAĞLIĞI DAİRESİ BAŞKANI AYŞE GÖKÇEN GÜNDOĞMUŞ - Çok teşekkür ederim. Aslında psikiyatrist kimliğimle de çok sevindim çünkü genellikle olumsuz ve psikopatoloji üzerinden süregelen bir çalışma sürecimiz oluyor.

ALT KOMİSYON BAŞKANI YILDIZ KONAL SÜSLÜ - Siz bizi daha iyi anlarsınız, değil mi efendim?

SAĞLIK BAKANLIĞI RUH SAĞLIĞI DAİRESİ BAŞKANI AYŞE GÖKÇEN GÜNDOĞMUŞ - Kesinlikle ve yeniden çerçeveleme çok önemli yani insanların olaya yaklaşımını tamamen değiştiriyor.

ALT KOMİSYON BAŞKANI YILDIZ KONAL SÜSLÜ - Dünya şu an neyi konuşuyor? İmTT'yi konuşuyor değil mi? İmaj dönüşüm terapileri yapılıyor, o zaman biz de kavramların imajını değiştirebiliriz. O yüzden hassaten bunların altını çizmek istiyorum. Onu açarken buradan buraya gittiğini de gösterebilirsek belki bir toplumsal dönüş de sağlamış oluruz.

SAĞLIK BAKANLIĞI RUH SAĞLIĞI DAİRESİ BAŞKANI AYŞE GÖKÇEN GÜNDOĞMUŞ - Tamam, ona da dikkat edelim.

ALT KOMİSYON BAŞKANI YILDIZ KONAL SÜSLÜ - Teşekkür ederim.

SAĞLIK BAKANLIĞI RUH SAĞLIĞI DAİRESİ BAŞKANI AYŞE GÖKÇEN GÜNDOĞMUŞ - Ben çok teşekkür ediyorum.

Bunun dışında bir de yaklaşık bir yıldır devam eden ve artık sonuna yaklaştığımızı düşündüğümüz Ulusal Ruh Sağlığı Eylem Planı'mız var, bunu da yakında Sayın Bakanımıza arz edeceğiz. Bu eylem planında başlıklarımızdan biri de çocuk ve ergenlerin ruh sağlığının geliştirilmesi ve güçlendirilmesi odağındaydı. Orada aslında tam da dediğiniz gibi yani psikopatolojinin tedavisi değil de güçlendirmek, geliştirmek, koruyan ve önleyen bir yaklaşımı sergilemek noktasındaydı. O konuda da çalışmalarımız daha ayrıntılı bir şekilde artarak devam edecek.

Son olarak da birinci basamakta süregelen birtakım faaliyetlerimiz var. Az önce babalarla ilgili konuya vurguda bulunduğunuz için bizim aslında 0-6 yaş Çocuğun Psikososyal Gelişimini Destekleme Programı'mız var devam eden ve orada annelerin yanı sıra babalara da hangi alanlarda, ne kadar sosyal destek verebildiklerini, nerelerden yardım alabildiklerini de sorduğumuz, onların ruhsal durumlarını da değerlendirdiğimiz bir programı aslında birinci basamakta uygulamaya çalışıyoruz.

ALT KOMİSYON BAŞKANI YILDIZ KONAL SÜSLÜ - Çok güzel.

SAĞLIK BAKANLIĞI RUH SAĞLIĞI DAİRESİ BAŞKANI AYŞE GÖKÇEN GÜNDOĞMUŞ - Çünkü hadiseler ortaya çıktıktan sonra müdahale etmek birazcık gecikmiş bir şey oluyor, yine çok gerekli ama mümkün olduğunca aslında zorlanılan dönemlerde, kök nedenlerde, daha olaylar ufak ufak işaretini verirken biz müdahale edebilirsek çok daha etkin olduğunu halk sağlığı müdahalelerinin hepsinden biliyoruz.

Kabaca bu şekilde diyebilirim ama Sayın Vekilim, sizin sormak istediğiniz...

ALT KOMİSYON BAŞKANI YILDIZ KONAL SÜSLÜ - Çok teşekkür ederim. Yani bu çalışmalar kıymetli, bütün bakanlıklarımızdan da şöyle bir şey rica edeceğiz: Dönüp dönüp teşekkür ediyorum çünkü bu komisyonda gerçekten tüm partilerimiz için içine aklını, kalbini, tüm samimiyetini ortaya koyduğu için şöyle bir bereket yaşadık: Daha raporumuzu biz tamamlamadan önerilerimiz hayat buldu. Yani örneğin, diyelim, yasadan tutun da akran nezaketine, diğer çalıştaylara kadar bu çok kıymetliydi bizim için. En azından ben raporu dün akşam, bugün tekrar böyle bir dönüp dönüp okuduğumda çok mutlu oldum ne kadar iyi çalışma başlıkları oluşmuş diye ama bir taraftan da içim çok acıdı keşke bunlar hayat bulsaydı da biz bunları hiç konuşmasaydık diye. İnşallah, bundan sonra yapılacak çalışmalarda bunlara hiç ihtiyaç kalmaz.

Üç bakanlığımızdan çok özel, öneri kısmında da vardı, bizce -buna tüm komisyon üyelerimiz katılıyordu, yine onların da şerhleri varsa alırız- bir senkronizasyon sorunumuz var. Yani Aile Bakanlığı çocuk hiçbir şey yapmıyorsa Denver 2 gelişim tarama testi yapıyor, öyle değil mi? Yani çocukluğunuzdan itibaren eğitimde, sağlıkta bir portal açılrsa -bunun kişisel veri haklarıyla ilgili bir şey olduğunu ben kabul etmiyorum- yani bir çocuk eğer patolojik bir tanı alıyorsa -ki siz psikiyatristsiniz, bir çocuğun psikoza tespit edilebilir yani öyle değil mi, belli bir yaşta- ve bununla ilgili olarak Aile Bakanlığımızın anaokulunda tespitleri, akabinde ilkokuldaki görüntülemeler Sağlık Bakanlığına düştüğü zaman biz ailenin ihmalini... Şimdi suçlu arıyoruz ama hangi suçluyu bulmak o çocukları bize geri getirir? Hiçbirini geri getirmiyor, gerçekten bu üzüntüyü neyle açıklayacağımızı hiçbirimiz bilmiyoruz. O zaman, eğer burada

Aile Bakanlığı, Millî Eğitim Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı olarak örneğin ben Yıldız Konal Süslü ekrana düştüğüm zaman benimle ilgili mahremiyetimi paylaşmayacaksınız ama ruh sağlığı, o insanın davranışsal problemleri onun meselesi değildir sadece, toplumun meselesidir. Yani işte, son dönemlerde biliyorsunuz, Adolescence'ı niye çevirdiler, niye özellikle işte, belli çocuklar için daha sağlıklı eğitim köylerini dünya konuşmaya başladı? Bu çocukların eğitim hakkı var diye bu insanların da yaşam hakkını ellerinden alamayız. Bunun için de, daha koruyucu, önleyici olması için anaokulunda veya işte ailenin bir çatışması, patolojik sorunları, travmaları belli olduysa, Millî Eğitim ve Sağlık Bakanlığı o ekranda görebilirse belki o çocuklarla ilgili daha, onları da koruyan, diğer çocukları da koruyan önlemler alabileceğimizi düşünüyoruz. Siz psikiyatrınız efendim, yani dürtü kontrol bozukluğu olan bir çocuğu toplumda sosyalleştirmekle... Yani kaynaştırma programlarına döneminde en destek verenlerden biriyimdir ben daha önceki hayatımda da ama belli noktalarda ruh sağlığıyla ilgili sorunlar, riskleri tespit edilmiş çocuklarla ilgili olarak okullarda eğitim haklarının sağlanması -tırnak içinde- her okulda, herkesin yanında ne kadar doğru? Bunları koruyabilmemiz için... "Ben bilmiyordum." "Ben de bilmiyordum." Kim bilecek bunu? O zaman ne yapacağız? Hepimizin birbirini gördüğü bir risk haritası olacak ve oradan önlemler alacak. Aile Bakanlığı, Millî Eğitim oradan, siz oradan destek vereceksiniz ve biz ancak bu çocuklarımızı, risk oluşturan çocuklarımızı bir rehabilitasyon kapsamına alırız ama diğer çocuklarımızı da korumuş oluruz diye düşünüyorum çünkü eğer bugün son yaşadığımız olaylar aile öyküsüyle, eğitim geçmişleriyle, ruh sağlığı datalarıyla değerlendirilmiş olsaydı acaba tablo ne olurdu diye çok merak ediyorum. Ne olurdu bilemem ama en azından biz onları almış olurduk, bugün keşkeklerimiz olmazdı diye düşünüyorum. Bu konunun da, açıkçası komisyondaki tüm vekillerim bunun takipçisi ama hassaten gördüğümüz bakanlarımıza bizzat bunları ileteceğiz ama siz de bu işin mutfağındasınız ve bu işin doğruluğuna bence siz de inanıyorsunuzdur. Bununla ilgili olarak da bence bunun da sağlanması gerekiyor. Olur mu, bunu bir düşünelim; bakanlıkların birbirlerinden haberdar olması.

Buyurun.

ÂİLE VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI ÇOCUK HAKLARI DAİRE BAŞKANI EMRE ERTEKİN - Siz hatırlatmışken, konuşma sırasında atlamış bulundum. Tam da sizin belirttiğiniz gibi, raporunuzda da değindiğiniz gibi, risklerin tespit edilmesine yönelik tabii ki bizimki daha çok Bakanlığımızın, malumunuz, korunma ihtiyacı olan çocuklarla ilgili çalışmalarıyla ilgili olarak ilk bu düşünce ortaya çıkmıştı. Yaklaşık birkaç yıldır üzerinde çalıştığımız, yakın zamanda en azından Bakanlığımız içerisinde olgunlaşacak olan bir risk haritalandırılması çalışması var. Bu, tabii ki korunmaya ihtiyacı olabilecek çocukların o risklerinin tespiti ağırlıklı bir uygulama ama bunun ilerleyen aşaması, sizin de önerinizde dile getirdiğiniz gibi, Sağlık Bakanlığımız, Millî Eğitim Bakanlığımız ve ilgili olabilecek tüm kurum ve kuruluşlar, İçişleri Bakanlığı, Emniyet, belediyeler gibi kurumlarla genişletilebilecek bir risk haritalandırma sistemi üzerinde, hâlihazırda Bakanımızın talimatıyla, bir bakan danışmanımızın öncülüğünde, Genel Müdürlüğümüz ve tüm diğer ilgili birimlerimizin katkısıyla devam ediyor. Yakın zamanda en azından Bakanlığımızla ilgili bölümünün lansmanını Sayın Bakanımız yapacak.

Dolayısıyla, dile getirdiğiniz bu konu gündemimizde, bu konuda yatırımlarımız da devam edecek.

Teşekkürler.

ALT KOMİSYON BAŞKANI YILDIZ KONAL SÜSLÜ - İyi, çok sevindim. Diğer bakanlıklarımızdan da rica ediyoruz, biz de ileteceğiz inşallah kendilerine.

Efendim, çok teşekkür ediyorum Sağlık Bakanlığımıza da.

Şimdi de son olarak Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumumuza söz vermek istiyorum. Onlardan uzun süredir beklediğimiz, komisyonda rica ettiğimiz bir akran nezaket ölçeği geliştirdiklerini biliyoruz; ne oldu, son durumu hakkında da bilgi almak istiyoruz.

BİLGİ TEKNOLOJİLERİ VE İLETİŞİM KURUMU İNTERNET DAİRE BAŞKANLIĞI BİLİŞİM UZMANI ŞAHİN BAYZAN - Sayın Başkanım, öncelikle çok teşekkür ediyorum böyle bir imkânı verdiğiniz için.

Tabii, teknoloji denilince, internet ortamı, sosyal medya denilince ilk akla gelen kurumlardan bir tanesi BTK, kısa ismiyle. Tabii, bizim çalışmalarımız, özellikle 5651 sayılı Kanun'un yürürlüğe girdiği 2007 tarihinden itibaren başlamış olan çok yönlü çalışmalar. 2008'de Elektronik Haberleşme Kanunu da yürürlüğe girdikten sonra biz bu kanun çerçevesinde özellikle internetin bilinçli, güvenli ve etkin kullanımına yönelik çalışmaları yürütmeye başladık. Tabii, bu tarihlerde İnternet Dairesi Başkanlığı altında yürütülen çalışmaları bunlar. Biz, Avrupa ülkelerinde olduğu gibi güvenli internet merkezimizin kuruluşu 2016 yılında gerçekleşti fakat onun öncesinde, merkez kurulmadan önce bu çalışmaları yapıyorduk. Bizim çalışmalarımız daha çok koruyucu önleyici tedbirlere yönelik çalışmalar, bilinçlendirme çalışmalarıydı. Bu çalışmalarımız kapsamında Türkiye'de aslında gezmediğimiz, gitmediğimiz il kalmadı. Bu zamana kadar -gelirken özellikle kontrol ettim- yaklaşık 2 bine yakın eğitim vermişiz, seminer vermişiz. Özellikle, bizim paydaş olduğumuz kurumlar zaten Millî Eğitim Bakanlığı, Aile Bakanlığı, Gençlik ve Spor Bakanlığı. Bu kurumlarla birlikte, onların kurumlarında vermiş olduğumuz eğitimler de tabii bunlara dâhil.

Raporunuz çok kapsamlı, çok detaylı, özellikle ben "akran nezaketi" kavramına bayıldım. Çünkü biz 2009'da yola çıkarken bizi motive eden şeydi Kurum olarak, uzman olarak beni motive eden, "Biz 'güvenli internet' kavramını ülkede nasıl yerleştirebiliriz, bu kültürün oluşmasını nasıl sağlayabiliriz?" düşüncemiz vardı. Aslında bizim temel, ana misyonumuz buydu. Sanırım, bundan sonraki süreç içerisinde biz bunun içerisine akran nezaketini de dâhil edeceğiz. Hatta ben bir kavram daha ekliyorum "dijital nezaket" kavramını da işin içerisine dâhil edeceğiz. Çünkü sadece gerçek hayatta bir nezaket söz konusu değil, internet ortamında da karşılaştığımız insanlara nazik davranmak zorundasınız, saygılı davranmak zorundasınız, zorbalık yapmamalısınız, onların haklarına, özgürlüklerine saygı göstermelisiniz şeklinde. Bu tür kavramların özellikle, sadece ilkokuldan demiyorum, anaokulundan itibaren verilmesi gereken kavramlar olduğunu açıkçası düşünüyoruz.

Siz zaten kasım-aralıkta bize çok detaylı soru sormuşsunuz, biz onlara hem önerilerimizi barındıracak şekilde çok detaylı cevaplar verdik. Raporda da bunları tamamıyla almışsınız, çok teşekkür ediyoruz onun için. Tabii, bizim 2011'de çıkarmış olduğumuz "Güvenli İnternet Hizmeti"mi bilmiyorum bilmeyen var mı burada? Çok önemli koruyucu önleyici hizmet olduğunu düşünüyoruz bu hizmetin. Biz 2011'de onu çıkardığımızda çok eleştirildi. Zaten ülkede faydalı olabilecek bir şey yapıldığında eleştiriliyor; tamam, eleştirilsin, biz yapıcı eleştiriye her zaman açığız, yapılınsın fakat bugün gelmiş olduğumuz noktada biz bunu şu

şekilde yorumluyoruz: Eğer bugün böyle bir hizmet -ücretsiz bir hizmet bu arada- olmamış olsa idi belki de bugün sosyal medya platformlarında yaşamış olduğumuz, internette yaşamış olduğumuz problemlerin daha şiddetlisini yaşayacaktık. Çünkü biz ta 2015'li yıllarda -özellikle sosyal medya platformları için söylüyorum- gidişat pek iç açıcı değildi, mutlaka bir şeylerin yapılması konusunda çok konuştuk, çok anlatmaya çalıştık hatta yalvardık yani mutlaka buralara el atılsın. Şimdi görüyoruz ki sosyal medya platformları, özellikle algoritmik yönlendirmelerle çocuklarımızın önüne istenmeyen birçok içerik getiriyor.

ALT KOMİSYON BAŞKANI YILDIZ KONAL SÜSLÜ - Muhteşem bir mühendislik işliyor çünkü orada.

BİLGİ TEKNOLOJİLERİ VE İLETİŞİM KURUMU İNTERNET DAİRE BAŞKANLIĞI BİLİŞİM UZMANI ŞAHİN BAYZAN -

Evet.

Çok şükür 22 Nisanda 5651 sayılı Kanun kapsamında sosyal medyayla alakalı, dijital oyunlarla alakalı yapılan düzenleme Genel Kurulda kabul edildi. Yasalaşmasını biz de bekliyoruz; Aile Bakanlığıyla birlikte, ortak yapılan bir çalışmaydı, kanun değişikliğiyle yapılan bir çalışmaydı, bu çalışmadan sonra daha güzel şeyler olacağını düşünüyorum. En azından 15 yaş altı çocuklara sosyal medyanın -ben "yasaklanması" demiyorum, o kavramı sevmiyorum- "sınırlandırılması" yani bu platformlara biraz daha geç girme şeklinde düşünebiliriz.

ALT KOMİSYON BAŞKANI YILDIZ KONAL SÜSLÜ - Biz de öyle demiyoruz, "sınırlandırılması" diyoruz.

BİLGİ TEKNOLOJİLERİ VE İLETİŞİM KURUMU İNTERNET DAİRE BAŞKANLIĞI BİLİŞİM UZMANI ŞAHİN BAYZAN - Bir anlamda çocukları erteliyoruz.

ALT KOMİSYON BAŞKANI YILDIZ KONAL SÜSLÜ - Yaşlarına ve gelişim düzeylerine uygun.

BİLGİ TEKNOLOJİLERİ VE İLETİŞİM KURUMU İNTERNET DAİRE BAŞKANLIĞI BİLİŞİM UZMANI ŞAHİN BAYZAN - Kesinlikle.

15 yaş ve altı, çocukların gelişim zamanlarını oluşturan bir süre ve çok değerli bir süre. Burada internette her türlü içerikle karşılaşmamaları bence çok pozitif bir katkı diye düşünüyorum.

15 yaş üzeri, özellikle 18 yaşına kadar olan çocuklar için de ayrıştırılmış içeriklerin sunulacak olması çok çok güzel. Yani bir insanın önüne böyle farklı farklı yemekler koyarsanız o insanın midesi bulanır; çocukların önüne bu tür şeyleri koyarsanız çocuklar yemezler, hiç kimse bunu kabul etmez zaten. Tabii, burada, bizim, sizin de ifade ettiğiniz gibi, çalışmalarına başladığımız akran nezaketine yönelik bir saha çalışması olacak. Bunun önce ölçeğini geliştirmemiz gerekiyor.

ALT KOMİSYON BAŞKANI YILDIZ KONAL SÜSLÜ - Dört gözle bekliyorum, sürekli de sıkıştırıyorum ama çok önemli bir şey gerçekten bu. O ölçeğin çıkması gerekiyor. Hatta heyecan yaptım acaba sürpriz yapıp getirirler mi bize diye.

BİLGİ TEKNOLOJİLERİ VE İLETİŞİM KURUMU İNTERNET DAİRE BAŞKANLIĞI BİLİŞİM UZMANI ŞAHİN BAYZAN - Başkanım, şöyle: Türkiye'de bunu uygulayabileceğimiz bir ölçek maalesef geliştirilmemiş. Bu, bir eksiklik, alanında bir eksiklik.

ALT KOMİSYON BAŞKANI YILDIZ KONAL SÜSLÜ - Evet, maalesef. Bir öz eleştiri ama bu açığı kapatacağız hep beraber, değil mi?

BİLGİ TEKNOLOJİLERİ VE İLETİŞİM KURUMU İNTERNET DAİRE BAŞKANLIĞI BİLİŞİM UZMANI ŞAHİN BAYZAN - İnşallah.

Bununla ilgili, Etik Kurul kararı alındı. Bunun Millî Eğitim Bakanlığına başvuru süreci var çünkü ilkokul ve ortaöğretim kurumlarında bu çalışmalar yapılacak.

ALT KOMİSYON BAŞKANI YILDIZ KONAL SÜSLÜ - Sayın Millî Eğitim Bakanlığımız, çok acil hızlandırıyoruz lütfen.

MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI EĞİTİM POLİTİKALARI DAİRE BAŞKANI ASLIHAN İLHAN - Notumu aldım Başkanım.

BİLGİ TEKNOLOJİLERİ VE İLETİŞİM KURUMU İNTERNET DAİRE BAŞKANLIĞI BİLİŞİM UZMANI ŞAHİN BAYZAN - Zorluk çıkarmıyorlar, sağ olsunlar, yardımcı oluyorlar, önemli bir konu.

ALT KOMİSYON BAŞKANI YILDIZ KONAL SÜSLÜ - Hızlandırırım. Biz evrakları arada taşırız hızlandırmak için, hiç problem olmaz yani.

BİLGİ TEKNOLOJİLERİ VE İLETİŞİM KURUMU İNTERNET DAİRE BAŞKANLIĞI BİLİŞİM UZMANI ŞAHİN BAYZAN - Şöyle: Millî Eğitim Bakanlığının genelgesi var Başkanım. O genelge kapsamında "Araştırma İzinleri" kısmından başvurumuzu yapıyoruz. Bu, 81 ilde yapılacak olan bir çalışma, bunun ölçeğini geliştirdikten sonra, önce pilot çalışmalarını yerelde yapmak gerekiyor, Ankara'da yapmak gerekiyor. Bunun çalışmaları yapıldı, başvurusu da hâlihazırda yapıldı diye biliyorum. O süreçleri yakından takip edeceğiz. Başvuru olumlu sonuçlandıktan sonra, ölçek geliştirme aşaması bittikten sonra biz o ölçeği kullanarak Türkiye'nin 81 ilinde ilkokul ve ortaokul, lise öğrencilerinden veri toplamaya başlayacağız ve onun raporunu oluşturacağız. Süreç ne kadar devam eder bilemiyorum.

ALT KOMİSYON BAŞKANI YILDIZ KONAL SÜSLÜ - Bak, Sağlık Bakanlığımızdan da destek alın. Güzel bir şey, değil mi efendim? Taktım ben oraya, sürekli onları sıkıştırıyorum böyle bir ölçek için.

BİLGİ TEKNOLOJİLERİ VE İLETİŞİM KURUMU İNTERNET DAİRE BAŞKANLIĞI BİLİŞİM UZMANI ŞAHİN BAYZAN - Başkanımız gelirken özellikle söyledi.

ALT KOMİSYON BAŞKANI YILDIZ KONAL SÜSLÜ - Değil mi, Yıldız Hanım sürekli bu işi takip ediyor diye.

SAĞLIK BAKANLIĞI RUH SAĞLIĞI DAİRESİ BAŞKANI AYŞE GÖKÇEN GÜNDOĞMUŞ - Bizim de yapacağımız bir destek olursa her zaman Sayın Başkanım.

ALT KOMİSYON BAŞKANI YILDIZ KONAL SÜSLÜ - Evet, çok önemli çünkü büyük bir ihtimalle Millî Eğitim, Sağlık Bakanlığının da ölçekte soruları olacaktır onunla ilgili.

BİLGİ TEKNOLOJİLERİ VE İLETİŞİM KURUMU İNTERNET DAİRE BAŞKANLIĞI BİLİŞİM UZMANI ŞAHİN BAYZAN - Bu konuda tecrübemiz var, biz hızlı ilerletiriz diye düşünüyorum. Çünkü "guvenliweb.org.tr" adresinde bizim daha önce dijital oyunlara yönelik, siber zorbalığa yönelik, yalnızlığa, mutluluğa, çok değişik faktörleri için içerisine dâhil ettiğimiz çalışmalarımız var. Kullanım alışkanlıklarına yönelik de çalışmalarımız var.

ALT KOMİSYON BAŞKANI YILDIZ KONAL SÜSLÜ - Yüzyılın sendromu bu. Bu komisyonun bir çıktısı olarak da Türkiye'ye böyle bir katkı bırakmak istiyoruz açıkçası komisyonca.

BİLGİ TEKNOLOJİLERİ VE İLETİŞİM KURUMU İNTERNET DAİRE BAŞKANLIĞI BİLİŞİM UZMANI ŞAHİN BAYZAN - Rapor nihai rapor değil anladığım kadarıyla, taslak rapor. O zamana yetişirse bence raporu güçlendirecektir diye düşünüyorum.

ALT KOMİSYON BAŞKANI YILDIZ KONAL SÜSLÜ - Bakalım. Yetişmezse de takip edeceğiz, merak etmeyin.

BİLGİ TEKNOLOJİLERİ VE İLETİŞİM KURUMU İNTERNET DAİRE BAŞKANLIĞI BİLİŞİM UZMANI ŞAHİN BAYZAN - Tabii, burada ek olarak şunları önerebilirim Başkanım: Özellikle -biz daha önce bunu yaptık- "akran nezaketi" kavramını eğer tanıtmak istiyorsanız, bununla ilgili, ülkeyi kapsayan, bu resim yarışması olabilir, video çekim yarışması olabilir öğrencilere yönelik, ortaokul, lise öğrencilerine yönelik böyle bir yarışma düzenlenip oradan gelen güzel çalışmalarla bir sergi açılabilir.

ALT KOMİSYON BAŞKANI YILDIZ KONAL SÜSLÜ - İnşallah.

276'ncı sayfamızda biz kültür ve sanat faaliyetlerinin de altını çizdik çünkü nezaket için kültür ve sanatta çocuklarımızı biraz inşa etmemiz gerekiyor diye düşünüyorum. O tür çalışmalara...

BİLGİ TEKNOLOJİLERİ VE İLETİŞİM KURUMU İNTERNET DAİRE BAŞKANLIĞI BİLİŞİM UZMANI ŞAHİN BAYZAN - Kesinlikle çok doğru, kesinlikle çok doğru. Ben de buraya özellikle sanatsal faaliyetler, özellikle tiyatro gösterileri düzenleyerek ülke genelinde...

ALT KOMİSYON BAŞKANI YILDIZ KONAL SÜSLÜ - İnanılmaz etkili olur yani.

BİLGİ TEKNOLOJİLERİ VE İLETİŞİM KURUMU İNTERNET DAİRE BAŞKANI BİLİŞİM UZMANI DR ŞAHİN BAYZAN - İnanılmaz etkili olur diye düşünüyorum.

Teşekkür ediyorum.

ALT KOMİSYON BAŞKANI YILDIZ KONAL SÜSLÜ - Ben çok teşekkür ediyorum.

Saygıdeğer vekillerime elbette ki katacakları eleştirileri, önerileri -ki bunun amacı o, "Körler sağırılar birbirini ağırlar." olmasın- buraya şerh düşelim ki eksikleri bulabilelim. Ama öncesinde iki tane şey izletmek istiyorum hızlıca size.

O arada da vekillerimin sormak istedikleri varsa alalım çünkü bu bir ön son rapor gibi; şimdi, bugün bir kısmını inşallah onaylayacağız ama son hâlinin sunumunu da Dilekçe Komisyonumuzda yapacağız.

(Video gösterimi yapıldı)

ALT KOMİSYON BAŞKANI YILDIZ KONAL SÜSLÜ - Evet, İstanbul'u pilot bölge seçtiğimiz için, orada başladığı için il başkanlığımızı sıkıştırıp bunun bu kısmıyla da "Çocuklara nezaket eğitimine destek verin." baskısıyla çıkmış bir video, fena olmamış diye düşünüyorum. Bakanlıklarımızdan bunun daha profesyonelini istiyoruz, değil mi Nurhayat Hanım? Şimdi bir il müdürlüğüne baskı yaparak bunu çıkarttık ama birçok şey anlatırız da şu bence çocuklar arasında gayet yapıcı değil mi? Beste yapın demiştim, çocuklar şarkı söylesinler dedim; bakalım, bir tane de şarkı var, geliyor.

(Başkanın cep telefonundan bir şarkı dinletmesi)

ALT KOMİSYON BAŞKANI YILDIZ KONAL SÜSLÜ - Gibi efendim...

NURHAYAT ALTACA KAYIŞOĞLU (Bursa) - "Rap" biraz daha böyle genç işi gibi.

ALT KOMİSYON BAŞKANI YILDIZ KONAL SÜSLÜ - Biz de genciz Sayın Başkanım, ben de "rap"i seviyorum yani yaşıma başıma bakmayın.

Tabii, bu çocukların dili aslında yani bu çocuklar bu müzikleri seviyorlar. Bence gayet güzel örneği. Bunlar küçük demolar, hani, bunlar pratikte uyguladığımız şeylerin hayata geçmesiyle ilgili ne olabilir? Bir de bakanlıklarımıza...

AHMET SALİH DAL (Kilis) - Teneffüs zilinde niye çalınmasın?

ALT KOMİSYON BAŞKANI YILDIZ KONAL SÜSLÜ - Niye çalınmasın teneffüs zilinde; keyifli değil mi? Ben onları gruba atacağım şimdi. Bu tabii basit bir şey ama bakanlıklarımız bunu çok profesyonel bir şekilde yapabilirler bence. Hatta bunlarla ilgili ünlü sanatçıları kullanabilirler. Biz bunları kamu spotları yapabiliriz, basında yayınlatabiliriz. Maruz kalacaklarsa bu kadar keyifli şeylere... "Rap"se "rap", müzikse müzik ama içindeki sözler çok önemli. O yüzden bunlar için de ben böyle küçük bir hazırlık yaptırmıştım bunlar yapılabilir mi diye. O konuda sizi biraz yoracağız ama yeter ki çocuklarımız gülsün ve güvende olsun diyorum.

Bu noktada da söz almak isteyen saygıdeğer vekillerimize sözü vermek istiyorum.

MEHMET TAYTAK (Afyonkarahisar) - Sayın Başkan, kusura bakmayın...

ALT KOMİSYON BAŞKANI YILDIZ KONAL SÜSLÜ - Estağfurullah.

Buyurun.

MEHMET TAYTAK (Afyonkarahisar) - Bugün Türkiye'nin her yerinden Ankara'ya gelen mucitlerimiz, çocuklarımız var. Dün de misafirimizdi onlar, bugün de gelecekler biraz sonra, onun için müsaadenizi isteyeceğim, kusura bakmayın.

ALT KOMİSYON BAŞKANI YILDIZ KONAL SÜSLÜ - Estağfurullah.

Sizin katmak istediğiniz bir şey var mı? Akran nezaketinin hayat bulmasında emeğiniz kıymetli, o yüzden teşekkür ediyoruz.

MEHMET TAYTAK (Afyonkarahisar) - Estağfurullah.

Saygıdeğer Başkanım, Değerli Komisyon üyeleri, Millî Eğitim Bakanlığımızın, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığımızın, Sağlık Bakanlığımızın, Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumumuzun kıymetli temsilcileri; hepiniz hoş geldiniz efendim.

Bir farkındalık meşalesi yakmak, bir çocuğun gözyaşına ortak olup onu silmek ve bir ailenin yüreğine umutla dokunabilmek gayesiyle 2 Temmuz 2024 tarihinde Akran Zorbalığı Alt Komisyonunu kurduk. Kuruluşumuzun ilk gününden itibaren Millî Eğitim Bakanlığımızın, Adalet Bakanlığımızın, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığımızın ve Sağlık Bakanlığımızın birikimlerinden faydalandık. Sahadaki rehber öğretmenlerimizin, psikologlarımızın, ailelerimizin ve en önemlisi, çocuklarımızın sesine kulak verdik. Biliyoruz ki akran zorbalığı iki çocuk arasındaki masum bir sürtüşme veya basit bir itiş kakış değildir. Zorbalık sadece düşen ders notları değil, aynı zamanda, bir çocuğun öğrenme heyecanının da sönmesidir. Araştırmalar gösteriyor ki zorbalığa maruz kalan

çocukların çoğu bunu kimseyle paylaşamıyor. Günümüzde akran zorbalığı şekil değiştirerek fiziksel dünyadan dijital dünyaya taşınmıştır. Okul bahçesinde maruz kalınan doğrudan saldırganlığın yerini sanal dünyada bir fotoğrafın altına yazılan acımasız bir yorum veya bir görüntünün alay konusu yapılması almıştır.

Değerli arkadaşlar, bir çocuğun ilk eğitim kurumu okul sınırları değil ailesinin yanındır. Araştırmalar gösteriyor ki aile içi şiddet de bununla ilgili bir konudur veya aşırı baskıcı ebeveyn tutkuları çocuklarımızda saldırgan davranışlara destek vermektedir. Aile ilişkileri öğrencilerin zorbalığa yönelik tutumlarını doğrudan etkiliyor; bunu hep birlikte yaşıyoruz. Duygusal ve sosyal becerileri düşük olan çocukların zorbalık yapma olasılığı fazla artıyor. Okulların görevi sadece bilgi aktarmak olmamalı, okul-aile iş birliği daha güçlü hâle getirilmelidir. Bu nedenle, velilere yönelik psikoeğitim programları da mutlaka gerçekleştirilmelidir. Evet, hukuki düzenlemeler yapmalıyız, rehberlik servislerini güçlendirmeliyiz, öğretmenlerimizin bu problemlerle ilgili eğitim almalarını sağlamalıyız, okullarımızda güvenlik önlemlerini artırmalıyız ama en önemlisi, bir öğretmenin öğrencisinin suskunluğunun çıktığını duyup onunla yakından ilgilenmesi gerekmektedir. Bir ebeveynin, çocuğunun gözlerinin derinliğine bakarak ne olursa olsun hep, daima yanında olacağına güvenini vermesi gerekmektedir ve bir arkadaş, tanık olduğu haksızlık karşısında başını çevirmek yerine "Buna izin veremem." diyebilecek cesareti sergilemelidir.

Değerli arkadaşlar, hepimizin ortak kararıyla, çocuklarımızın arasındaki sevgiyi, saygıyı ve nezaketi güçlendirmek amacıyla "akran zorbalığı" ifadesinin yerine "akran nezaketi" ifadesinin kullanılmasının daha anlamlı olacağı düşüncesi içerisindeyiz. Nezaketi merkeze alarak çözüme daha hızlı ulaşabileceğiz. Millî Eğitim Bakanımız Sayın Yusuf Tekin Beyefendi'ye bu kararımızı olumlu desteklemesinden dolayı da çok teşekkür ediyorum. Buradaki her bir öneri, bir çocuğun hayatına dokunmak için uzatılmış bir eldir. Bu eli tutmak ve tavsiyelerin hayata geçirilmesi için toplum olarak hepimize görevler düşmektedir. Şiddetin ve zorbalığın olmadığı okullar ve evler güvenli bir toplumun teminatı olarak gözükmemelidir. Raporla emeği geçen herkese çok teşekkür ediyorum.

Burada bir konuyu daha paylaşmak istiyorum. Biz bu komisyonu kurarken Kıymetli Başkanım, adı "Akran Zorbalığı" olarak başlamıştı. Takdir ederseniz ve kabul ederseniz de komisyonumuzun adını da değiştirelim efendim.

ALT KOMİSYON BAŞKANI YILDIZ KONAL SÜSLÜ - Herhâlde, belli bir süre sonra komisyonu tamamlayacağız efendim; rapordan sonra.

MEHMET TAYTAK (Afyonkarahisar) - Yine de eğer mümkün olabilirse biz öyle kalmayalım. Biz belki de böyle bir... Çünkü sağ olsun arkadaşlarımız...

ALT KOMİSYON BAŞKANI YILDIZ KONAL SÜSLÜ - Hemen oylamaya sunalım efendim.

MEHMET TAYTAK (Afyonkarahisar) - Buyurun efendim.

Ben şöyle düşünüyorum, tabii, hukukçulara sormak gerekir de...

ALT KOMİSYON BAŞKANI YILDIZ KONAL SÜSLÜ - Hukukçulara bir soralım efendim ona göre.

MEHMET TAYTAK (Afyonkarahisar) - Bu manada bizim bir teklifimiz oldu, sağ olsun herkes sahiplendi bu konuyu, bakanlıklar da sahiplendiler; biz de bunun adını bu şekilde değiştirirsek daha iyi olacağını düşünüyorum.

Bu arada, tabii, kıymetli misafirler, Yıldız Hanım dersine çok çalışmış gördüğünüz gibi. Sağ olsun, hakikaten görev aldığı günden bugüne çok ciddi çalışmaların peşinde ve biraz önce kendisi de dedi sizlere "Sizleri biraz yoracağız." diye. İnşallah beraber yorulalım ama bu konuyu çözelim hep birlikte diyorum, hepimize saygılar sunuyorum efendim.

ALT KOMİSYON BAŞKANI YILDIZ KONAL SÜSLÜ - Dilekçe Komisyonunda teklifinizi sunarız ve değiştiririz inşallah.

Çok teşekkür ediyorum katkılarınız için.

Evet, Nurhayat Hanım, buyurun.

NURHAYAT ALTACA KAYIŞOĞLU (Bursa) - Teşekkür ediyorum Sayın Başkan.

Değerli milletvekili arkadaşlarım ve değerli bürokratlar, değerli katılımcılar, değerli basın mensupları; ben de hepimizi saygıyla selamlıyorum.

Ben de emeği geçen herkese, başta Yıldız Başkanımıza teşekkür ediyorum. Gerçekten gönlünüzü koyarak bu komisyonun çalışmasını hem sağladınız hem katkı sunduk hep beraber hem de bir taslak rapor çıktı ortaya fakat maalesef, sizlerin de belirttiği gibi, yaşadığımız son üzücü olayın öncesinde de okullarda birtakım şiddet vakalarıyla karşılaştık, öğretmenlerimiz hayatını kaybetti, son olarak da Kahramanmaraş'ta çocuklarımızı ve kahraman bir öğretmenimizi yitirdik. Hepsinizi saygıyla anıyoruz, Allah rahmet eylesin; yaralılara da acil şifalar diliyoruz. Dileriz ki bizim bu çalışmamız, bundan sonra, en azından hiçbir çocuğun bu şekilde şiddet mağduru olmaması, hayatını kaybetmemesi veya herhangi bir zorbalığa maruz kalmadan daha mutlu, huzurlu bir hayat sürmesini sağlamasına katkı sağlasın. Biz de bunun vicdani rahatlığını hissedelim bundan sonra.

Şimdi bürokrat arkadaşları dinledik, daha önce de dinledik. Tabii, ben teşekkür ediyorum çalışmalarını için ama şöyle bir şey var: Ben bu Mecliste, komisyonlarda bakanlıklardan gelen arkadaşları dinlediğimde böyle kafama tam oturmuyor o sunumlar çünkü sahaya çıktığımızda bambaşka şeyler görüyoruz yani kâğıt üstünde, teoride, strateji belgelerinde, eylem planlarında birtakım şeyler yazılıyor veya işte, belli bir çapta hayata geçiriliyor ama onun bütün bir sahaya, bütün Türkiye'ye yansımalarını tam olarak göremiyoruz; asıl bunu konuşmamız gerekiyor. Sayın Başkan da her sunumdan önce aslında aynı vurguyu yapmak istedi diye düşünüyorum yani yapılması gerekenler ve sonuçta nasıl etkili olacak yani bu anlatılan şeyler nasıl bütün... Mesela, kaç milyon öğrenci vardı?

SAĞLIK BAKANLIĞI RUH SAĞLIĞI DAİRESİ BAŞKANI AYŞE GÖKÇEN GÜNDOĞMUŞ - 18 milyon.

NURHAYAT ALTACA KAYIŞOĞLU (Bursa) - 18 milyon...

Şimdi, mesela, Aile Bakanlığı sunum yaparken çocuk komitelerinden bahsetti, ben ilk defa duydum. Mesela, bunlara kim, nasıl üye olabiliyor? Kaç kişi var bu komitelerde? Ne kadar çocuğa ulaşılabilir? Tabii ki her çalışma çok önemli, çok değerli; yapılan her bir iş, verilen emek. Ne bileyim, işte, o şarkı bile çok güzel; gerçekten okullarda ders zili olarak çalsa bence çok keyifli olur, hem öğrencilerin hoşlanacağı hem de pozitif mesaj veren bir şey olur, güzel olur yani her biri çok kıymetli ama bunları daha hızlı

hayata geçirmek, daha etkili hâle getirmek de hepimizin görevi yani ben bundan kendimi azade tutmuyorum bir milletvekili olarak, hele bir muhalefet milletvekili olarak; aynı sizin kadar o sorumluluğu ben de hissediyorum emin olun.

Mesela, Aile Bakanlığı önleyici mi... Bu "akran zorbalığı" ya da işte "akran nezaketi" diye şey yapmaya çalışıyoruz ama yerleşmiş bir kere beynimize, o şekilde bilinçaltımıza ama şimdi bu şiddetin -şiddetten de azade değil yaşanan bu şeyler akranlar arasında- önlenmesi konusunda Aile Bakanlığı ne yapabilir diye ben hani kendi kendime sorduğumda; mesela, velilerle ilgili bilgilendirme, bilinçlendirme, yakın takip belki Millî Eğitimden çok Aile Bakanlığına düşüyordur ve orada ben kendi hayatımdan da kendi çocuğunun pratiklerinden de gördüm ki aile bilinçli olursa, anne-baba bilinçli olursa hakikaten çocuğun hem mağduriyet yaşamamasını engelleyebiliyor hem de o şiddetin failiyse de onu da engelleyebiliyor. Ama çok yaygın bir anlayış var son dönemlerde bütün dünyada ve ülkemizde de yayılan birtakım "ilkesizlikler" diyelim, işte, yaşanan bu süreçler, dezenformasyon anlamında baktığımızda şunu görüyoruz yani şuna şahit oluyorum ben: "Biri sana vuruyorsa çocuğum, sen de ona vur." Bu anlayışı bir kere ailenin reddetmesi gerekiyor, bunu da birilerinin o aileye anlatması gerekiyor. O yüzden başta onları bilinçlendirmek lazım.

Onarıcılık bakımından da bakarsak -okullara gittiğimizde de karşılaşmıştık- Millî Eğitim Bakanlığı ile Sağlık Bakanlığı arasında bir koordinasyon gerekiyor. Tabii ki Aile Bakanlığı da gerekiyor burada ama örneğin, diyorlardı ki bize öğretmen arkadaşlar gittiğimizde: "Bir tespit yapıyoruz, çocuğun destek alması lazım ama hastaneye yönlendirdiğimizde randevu konusunda sıkıntı yaşanıyor, geç veriliyor ya da verilmiyor ya da aile karşı çıkıyor, çocuğunun etiketlenmesini istemiyor, daha sonraki iş hayatında, psikolojik tedavi görme, ilaç kullanma vesaire gibi şeylerin onun sağlık verilerine işlenmesini istemiyor." Ama bunun da işte, Kahramanmaraş'ta çok acı bir şekilde bedelini ödedik. Demek ki bunları da bir ailenin inisiyatifine bırakmamak gerekiyor. Burada bir yasal zorunluluk gerekecekse onu da Meclis olarak bizim çıkarmamız gerekir yani çocuğun psikolojik anlamda bir sorunu varsa, bir hastalığı varsa bunu ailenin inisiyatifine bırakmayacak bir sistem kurmamız gerekir; onu da belirtmek istiyorum.

Ben yönetimin yani bütün bakanlıkların, bütün idarecilerin, bütün yöneticilerin mutlaka çocuk odaklı bir yönetim anlayışıyla yönetmesi gerektiğini ve hizmet etmesi gerektiğini düşünüyorum. Her işimizi yaparken -Mecliste de bizim aynı şeyi yapmamız gerekiyor- "Bu, çocukların üstün yararı için gerekli midir veya çocukları korumak için yaptığımız bu işlem yeterli midir?" anlayışıyla yaklaşırsak, bütün personelimizi, yöneticilerimizi bu anlayışla donatırsak ve eğitirsek daha kısa sürede daha hızlı yol alabiliriz diye düşünüyorum.

Teşekkürler.

ALT KOMİSYON BAŞKANI YILDIZ KONAL SÜSLÜ - Çok teşekkür ediyoruz katkılarınız için.

Ahmet Salih Dal Vekilimiz, buyurun.

AHMET SALİH DAL (Kilis) - Sayın Başkanım, teşekkür ediyorum.

Tüm arkadaşlara hoş geldiniz diyorum tekraren.

Tabii, raporun hazırlanmasında çok büyük emek verildi yani sizler de öyle ama biz buraya şahidiz; işte, Başkanım, milletvekili arkadaşlar, birçok zamanımızı, saatlerimizi buna ayırdık.

ALT KOMİSYON BAŞKANI YILDIZ KONAL SÜSLÜ - Herkes.

AHMET SALİH DAL (Kilis) - Meclis Genel Kurulunda çalışırken, kuliste otururken, bahçede otururken Sayın Başkanım ile karşılaşılırdık, "Efendim, şurada bir akademisyenle karşılaştık, bu konuyu açtık, şöyle söyle önerileri oldu 'Onu hemen bana at.'" gibisinden falan, ki bütün milletvekili arkadaşlarla beraber çok güzel bir rapor hazırlanmış, raporu da okudum.

Tabii, akran zorbalığı yani tabii ki bu "zorbalık" ismi çok teşvik edici bir isim değil de ama bu bir gerçeklik, zaten bunun üzerine komisyon kuruldu. Akran zorbalığı nedir, hangi şekillerde karşı cinse, karşı tarafa yapılıyor, türleri nedir; bunların hepsinin tespiti yapıldı. Daha sonra, bu akran zorbalığını önleyici tedbirler neler olabilir yani işte, tam orada bu güzel şey ortaya girdi. Nasıl bunu akran nezaketine çevirebiliriz, bununla ilgili çok güzel detaylar burada ve ben bunu yaparken gerçekten bütün Avrupa ülkelerinin akran zorbalığıyla ilgili yaptıkları çalışmaların hepsini tek tek okudum ve Başkanım'a "Ya, Başkanım, bizim şu eksiktir, bunu da uygulayalım. İsviçre'de, Hollanda'da şu var." diyebileceğim bir şey de çıkmadı, bunu samimiyetle söylüyorum, vardı burada hepsi, hepsini okudum.

ALT KOMİSYON BAŞKANI YILDIZ KONAL SÜSLÜ - Eyvallah.

AHMET SALİH DAL (Kilis) - Fakat bu komisyonu biz normal bir alt komisyon olarak düşünmemeliyiz. Ben uzun yıllar birçok komisyonda, alt komisyonda görev aldım, şu anda da hem Dilekçe Komisyonu Başkan Vekiliyim hem de İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu üyesiyim. Mesela, 2012 yılında Tunceli'nin Hozat ilçesinde emniyet amiri -intihar demeyelim- vefat etmişti ama vefatı şüpheliydi. Dolayısıyla İnsan Haklarını İnceleme Komisyonuna dilekçe verildi, o dilekçeler neticesinde bir alt komisyon kuruldu. Biz Tunceli'nin Hozat ilçesine gittik, orada yetkilileri dinledik, vatandaşları dinledik, olay yerine gittik, baktık. Sonuçta, edindiğimiz bilgilerle, tecrübelerle geldik, raporumuzu hazırladık ve sunduk çünkü bitti, bitti orada. Yine, şimdi şeyi hatırlayamadım ama Uludere yani orada da bir alt komisyon kuruldu, işte, "kaçakçı" dedikimiz... Ben Kilis Milletvekiliyim, benim bölgede de geçmişte çoktu, bu da "Coğrafya bir kaderdir." derler ya yani şimdi, Kilis'te deniz vardı da insanlar balık tutmaya gitmediler de buna mı gittiler ama öyleydi yani bunu da açık yüreklilikle söyleyelim. İnsanlar Irak tarafından gelirken terörist olarak vuruldular ve orada çok sayıda vatandaşımız öldü. Onunla ilgili de gittik, birçok yetkili makamla, vatandaşlarla görüşmeler sağladık. En son dinlediklerimizi, duyduklarımızı, gördüklerimizi raporladık ve o da bitti.

Şimdi, yarınlarımızı emanet edeceğimiz, yarının milletvekili, daire başkanı, uzmanı, sağlıkçısı, mimarı, cumhurbaşkanı, bakanı ve o dinamik hayatı temsil edecek bu gençleri eğer bu raporla "Biz bunu yaptık, tamamladık." deyip de kapatırsak, samimiyetle söylüyorum Sayın Başkanım, biz bu komisyonu kurmadaki amacımızın sadece yüzde 25'ini tamamlamış oluruz, yüzde 75'ini rafta bekletiriz ve tozlanır gider. Şimdi, raporda şey de yazılıydı, o da çok hoşuma gitti mesela; daimî bir çocuk komisyonunun açılması. Mesela, İnsan Haklarını İnceleme Komisyonunda Cezaevleri Alt Komisyonu var, sürekli açıktır; Mülteci ve Göçmenler Alt Komisyonu var, birçok böyle alt komisyon var, daimî açıktır. Şimdi, daimî açık olan bir çocuk komisyonu kurarsak ne iş yapacak? Bizim bu yaptığımızdan farklı bir iş yapacak mı? Yok, bu işi yapacak. İki: Hem siz bu konuda uzmanız -gerçekten

söylüyorum yani bunu yüzünüze karşı da söylemeyeyim- hem de komisyon üyeleri uzmanlaştı yani ciddi bir bilgi birikimimiz oldu. Dolayısıyla burada, işte, Millî Eğitim Bakanlığı zaten birinci sırada, Aile Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Bilgi Teknolojileri artı cezaevleri, Adalet Bakanlığı. Niye? Bakın, daha iki hafta önce İzmir cezaevlerine gittik, çocuk koğuşlarına gittik. Bir koğuşta 13 yaşında bir çocuk vardı. Çocuk değil mi 13 yaşındaki? Peki, Adalet Bakanlığının akran zorbalığı, akran nezaketiyle ilgili bir çalışması yok da cezaevinde o çocuklar nasıl davranacak? Dolayısıyla, buraya Adalet Bakanlığının da dâhil edilmesi, artı TRT'nin dâhil edilmesi. TRT'ye çok büyük iş düşüyor.

Şimdi, ben, bu komisyonu, şu raporu bir ön görüşme olarak kabul ediyorum. Dolayısıyla bu ön görüşmesini yaptığımız...

ALT KOMİSYON BAŞKANI YILDIZ KONAL SÜSLÜ - Nurhayat Hanım, biraz destek çıkın bana, toparlayalım artık komisyonu.

NURHAYAT ALTACA KAYIŞOĞLU (Bursa) - Ama şu daimî çocuk hakları komisyonunu kuralım yani biz onu uzun zamandır söylüyoruz zaten.

ALT KOMİSYON BAŞKANI YILDIZ KONAL SÜSLÜ - Şöyle: O kurulursa -Çocuk İhmal İstismarın da başlığıydı, ben o komisyonda da vardım- aslında geri kalan bu alt komisyonların tümü orada toplanacak; akran zorbalığı da bilgi de öbürü de suçla sürüklenenler de.

NURHAYAT ALTACA KAYIŞOĞLU (Bursa) - Bütün yasaları da ama oraya gönderip mutlaka tali komisyon olarak çocuk hakları bakımından gözden geçirilmesi lazım.

ALT KOMİSYON BAŞKANI YILDIZ KONAL SÜSLÜ - Evet, üst çatı olması lazım.

AHMET SALİH DAL (Kilis) - Yani, bana göre, ön görüşmesini yaptığımız bu raporun bir üst aşamasında arkadaşlarımız, daire başkanları, hiyerarşik yapı içerisinde direkt bakanlarına olabilir, genel müdürlerine olabilir, bu raporları götürecekler ve bu rapor mutlaka Bakana ulaşacak. "Efendim, Türkiye Büyük Millet Meclisinde, Dilekçe Komisyonunda bir alt komisyon kuruldu; böyle, böyle, böyle içeriklerle dolu bir alt komisyon; rapor bu." Dolayısıyla bir süre vereceğiz, on gün, on beş gün, neyse. Bu süreden sonra burada, gerek üst komisyonda gerek alt komisyonda Adalet Bakanı, Millî Eğitim Bakanı, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanı artı Bilgi Teknolojileri ve TRT Genel Müdürlüğünün olduğu... Ha, Bakan yanında genel müdürünü getirir, işte uzman arkadaşlarımızı getirir, o bizi ilgilendirmez. Bizzat Bakanların olacağı... Ve raporun üzerinde ilgili kurumlarla hemfikir olduk mu? Bitmiyor, Başkanım, bitmiyor.

ALT KOMİSYON BAŞKANI YILDIZ KONAL SÜSLÜ - Evet, hayata geçmesi.

NURHAYAT ALTACA KAYIŞOĞLU (Bursa) - Birinci sıraya rehber öğretmenleri atmasını koyalım.

ALT KOMİSYON BAŞKANI YILDIZ KONAL SÜSLÜ - Evet.

AHMET SALİH DAL (Kilis) - Tabii, tabii, ben çok not aldım da hakikaten uzamasın diye şey yapmıyorum.

Ondan sonra, ilk yarı yılda -yani şu an bu sene geçti- önümüzdeki eğitim öğretim yılının ilk dört ayında ya da ikinci dört ayında, biz rastgele Hakkâri'de "A" okuluna gideceğiz, Edirne'de "B" okuluna gideceğiz ve Bakanlıklarla hemfikir olduğumuz bu konuların hangisinin hayata geçirilip geçirilmediğini bizzat gözlemleyeceğiz, sonucu alacağız. O zaman, hepimizin yaptığı bu işten tat almış oluruz ve sonuca varmış oluruz. Yoksa yüzde 25'ini tamamlamış, yüzde 75'ini de kapatmış oluruz. Benim on beş yıllık tecrübem bunu söylüyor. Takdir arkadaşlarımızın, sizlerin.

ALT KOMİSYON BAŞKANI YILDIZ KONAL SÜSLÜ - Efendim, çok teşekkür ederim.

NURHAYAT ALTACA KAYIŞOĞLU (Bursa) - Pardon, özür diliyorum, rehber öğretmenlerin sayısının artırılmasıyla ilgili bir çalışma var mı?

MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI EĞİTİM POLİTİKALARI DAİRE BAŞKANI ASLIHAN İLHAN - Yani, normla alakalı yeniden düzenleme yapılabilir Sayın Vekilim ama şu an net bir şey, şu an mevcut verilmiş bir karar var mı, açıkçası ben de bilmiyorum. Ama bu, gündemde olan, değerlendirdiğimiz konulardan biri.

ALT KOMİSYON BAŞKANI YILDIZ KONAL SÜSLÜ - Behiye Vekilim, sizin eklemek istedikleriniz var mı?

BEHİYE EKER (İstanbul) - Evet, kısaca ben de söz alayım o zaman.

Tüm çalışmalar için ben de öncelikle teşekkür ediyorum, katılımlarınız için de teşekkür ediyoruz.

Önemli bir konu, ihmal edilmemesi gereken bir konu. Vekilimin dediği gibi, herhâlde, öncelikle ilk yapılması gereken, çocuğuna vurulduğu zaman anne-babanın "Senden vurabilirsin." algısını yıkmak. Önce anne-babanın bilinçlendirilmesi, eğitimi, sonrasında da diğer kurumlarımızın ortak çalışması olması gerekiyor.

Rehber öğretmenlik kısmında hassasiyet vurgusunu ben de yapmak istiyorum.

Teşekkür ediyorum.

ALT KOMİSYON BAŞKANI YILDIZ KONAL SÜSLÜ - Çok teşekkür ederim.

Evet, Komisyonumuza misafir olarak gelen, bu anlamda da bu konuda çok ciddi çalışmaları olan Elif Esen Vekilimizin de varsa katkıları...

ELİF ESEN (İstanbul) - Var Başkanım.

ALT KOMİSYON BAŞKANI YILDIZ KONAL SÜSLÜ - Buyurun.

Sonra oylamaya geçeceğiz inşallah, ön oylama efendim.

ELİF ESEN (İstanbul) - Öncelikle, ben bu kapsamlı rapor için sizi ve Komisyon üyelerini ve aynı zamanda uzman arkadaşlarımızı tebrik ediyorum. Önemli bir çalışma, içi de epeyce dolu. Emeklerinize sağlık.

ALT KOMİSYON BAŞKANI YILDIZ KONAL SÜSLÜ - Teşekkür ederim.

ELİF ESEN (İstanbul) - Yine literatüre yeni bir terim ekliyorsunuz: Akran nezaketi, akran uyumu. Bunu da kıymetli buluyorum, pozitif kelimelerin kullanılması gerçekten iyi. Fakat şunu da eklemek istiyorum: Ben de bir çocuk hakları komisyonunun artık Mecliste olmasının gerek şart olduğunu, ortak fikrimiz olduğunu YENİ YOL Grubu adına, DEVA Partisi adına buradan ifade edebilirim. Çocuk hakları komisyonu kurulmalı ve bütün o altındaki akran zorbalığı, çete, mafya vesaire gibi araştırma önermelerini de kapsayacak bir asli komisyon olarak devam etmeli. Ancak şunu da eklemek lazım: Bugün Mecliste işleminde sorunlar

yaşadığımız komisyonlar arası görüş ve istişarenin biraz sıkıntılı ve eksik işlediğini düşünüyorum. Son geçen kanunda, örneğin, KEFEK'e ve Dijital Mecralar Komisyonlarına biz o kanunun iletilmesini, istişare ve öneriler alındıktan sonra yürütülmesini talep etmiştik, bu talebimiz dikkate alınmadı ve Komisyon doğru düzgün bir gün işletildi ve ondan sonra Mecliste önümüze geldi. İstişarede her zaman hayır vardır, yarar vardır; bunun da işletilmesi gerektiğini, bu sistemin düzenlenmesi gerektiğini burada önerilerim arasına ekleyeyim.

Şimdi, yaklaşık üç yıldır Mecliste bir sivil inisiyatif var çocuklarla ilgili, Çocuk Hareketi. Ben de bu Çocuk Hareketinin içindeki farklı partilerden oluşan milletvekillerinden birisiyim. Kiminle iletişimde? Dışarıdan akademi, sivil toplum, barolarla iletişimde. Size güzel bir haberim var Başkanım: Siz bu çalışmayı yaparken o ekibin içindeki uzmanlar, hukukçular, baro temsilcileri, akademisyenler de akran zorbalığıyla ilgili Meclise nasıl bir kanun teklifi sunulabilir diye bu paket üzerine epey bir zamandır emek veriyorlar. Henüz tamamlanmış değil ama biz de içindeyiz. Çok nitelikli, çok iyi önerilerin olduğu bir kanun teklifi geliyor; ilk önce size sunacağız. Biz "Çocuk partilerüstüdür." diyoruz. Eğer komisyon o teklifi uygun bulur, üstlenirse ben de imzayı atarım, bütün milletvekillerinin de desteğiyle ilerlenebilir, onun istişarelerini ayrıca yaparız.

Şimdi, Bakanlık temsilcilerimiz -bu arada teşekkür ediyorum hepinizin çalışmalarına ve yorumlarına- hep bütünleşik çalışmalardan bahsediyor. Aslında Çocuk Hareketinin de uzun bir zamandır şöyle bir önerisi var, bu benim de önerim: Bir ulusal çocuk izlem sistemi kurulması ve bu ulusal çocuk izlem sisteminde Millî Eğitim Bakanlığı, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Adalet Bakanlığı, Gençlik ve Spor Bakanlığı ve Sağlık Bakanlığının, bakın, 7-8 bakanlığın aslında bir arada çalışması gerekiyor ve çocuğun büyüyüp ergen olduktan sonra da nitelikli bir birey olarak topluma kazandırılabilmesi için Sanayi ve Teknoloji ve Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlıklarının istihdam ve iş gücü tarafında devreye girmesi gerekiyor. Şimdi, bu bakanlıklar arasında güçlü bir zincirin, halkanın yani bir yönetim sisteminin olabilmesi için de bugünkü devam eden, işleyen başkanlık sistemi içinde Cumhurbaşkanlığından belki bir orkestra şefliğinin bu bakanlıklar arasında eş güdümü, koordinasyonu sağlayacak bir ajansla, bir koordinasyon merkeziyle yönetilmesini de teklif ediyoruz. Çünkü artık öyle bir noktaya geldik ki sadece iç dinamiklerimiz değil dünyadaki dış dinamikler de çocukları ve gençleri tehdit eden, risk oluşturan dinamikler; biz buna engel olmalıyız ve koruyucu önleyici tedbirleri işletmeliyiz diye ulusal çocuk izlem sistemini bir kere daha burada da önereyim.

ALT KOMİSYON BAŞKANI YILDIZ KONAL SÜSLÜ - Benzeri var raporumuzda, çok teşekkür ederiz, tamamlayacaklar inşallah.

ELİF ESEN (İstanbul) - Bu noktada şu çok önemli: Bir rapor var biliyorsunuz, SİR raporları. Şimdi, SİR raporlarının e-reçete gibi bütün bakanlıklar arasında ortak okumayla okunabileceği, istifade edilebileceği ve bunun aynı zamanda dijital sistemde -veri güvenliği dediniz ya- aslında yetki ve sorumluluk devriyle ilgili kişilerin açabileceği ve gölge SİR raporlarının olabileceği bir sistemle daha etkin ve işleyen bir sistemin olması mümkün. SİR raporlarında bir revizyona gidilmeli diye düşünüyoruz.

Yine, önemli bir önerimiz: PDR'yi konuşuyoruz ama bugün okullarımızda işleyen bir rehberlik dersinin olduğunu düşünmüyorum. Velilerimizden de bize geri dönüşler, rehberlik derslerinin çok uzun yıllardır ne yazık ki boş geçtiği, başka derslerle belki takviye olarak düşünüldüğü, bunu da Millî Eğitim Bakanlığımızın yeniden gündemine alması gerektiği, o derslerin çocukların psikososyal iyilik hâlleri düşünülerek, çocuğun üstün yararı düşünülerek -belki de bugün artık en önemli ders hâline geldi- dolu dolu geçmesi ve çocukları, aileyi güçlendirecek bir etkiyle...

Yine, bir soru işareti burada koymak istiyorum. Acaba, sadece PDR yeterli mi? Bugün, artık, dünyada onlarca yıldır uygulanan çok etkin okul sosyal hizmet modeli var. Bizim, aslında, bugün bu kadar tehlike ve riskle mücadele ediyorsak okul sosyal hizmet modeline geçmemiz ve bugün işsizlikle mücadele eden sosyal hizmet uzmanlarını sisteme dâhil etmemiz ve belki de psikolojik danışmanlık, rehberlik dersi veren öğretmenlerimizi de meslek içi eğitimlerle güçlendirerek buraya adapte etmemiz gerekiyor. Aslında, çok hızlı bir refleksle bir seferberlik hâline ihtiyaç var. Sizin bu raporunuz, düzenlemiş olduğunuz rapor bir kılavuz niteliğinde ama belki bu okul sosyal hizmet modeliyle bu önemli de bir çıkış olur diye düşünüyorum.

ALT KOMİSYON BAŞKANI YILDIZ KONAL SÜSLÜ - Çok önemli.

ELİF ESEN (İstanbul) - Çok önemli.

ALT KOMİSYON BAŞKANI YILDIZ KONAL SÜSLÜ - Katkıları mutlaka değerlendireceğiz.

ELİF ESEN (İstanbul) - Yine, Komisyonun ben üyesi olmasam da sonuçta çocuk ve ülkem benim için çok önemli, ben vatansever bir insanım. Asla muhalefet mantığıyla da bakmıyorum, olabildiğince yapıcı katkılar sağlamak istiyorum.

Artık sözlerimi sonlandıracağım ama çok hızlı bir şekilde şunu söylemek istiyorum: Eylem planlarının etki analizleri yapılıyor mu? Ben bunu size sormak istiyorum çünkü bakın, 25 pilot okulda değişim izlenmiş mi? Bir değişikliğe sebep olmuş mu bu yapılan eylem planları? Millî Eğitim Bakanlığı yetkililerimize bunu sormak istiyorum.

"Çocuk komiteleri" dediniz, bunun izleme raporları var mı, izleme değerlendirme raporları? Ya, bunu da sizden görmek isterim çünkü aslında siz bana söylediğinizde ben "Eyvah!" dedim. Tamam, deneyim paylaşımı çok önemli, çocuğun kendi deneyimlerini anlatması ama çocuk çok özel deneyimleri de anlatabilir; çocuk, çocuk çünkü, ne anlatacağını bilemez ve o arkadaşları arasında bir travmaya sebep olabilir. Bu riskler ne kadar dikkate alınıyor, nasıl koruyucu tedbirleriniz var? Bunun şu anda cevabını verebilerseniz çok memnun olurum, gerçekten çok merak ettim.

Son olarak, şöyle bir yönetmelik var aslında. Ben çok üzgünüm yani Kahramanmaraş ve Urfa'da yaşanan olaylarda hayatını kaybedenler için, ben de başsağlığı dileklerimi iletiyorum ve hastanelerde yatan çocuklarımız için de acil şifalar diliyorum. Aslında belki de önlenilebilir bir şeyi önleyemedik. Neden? Sistem, o zincir, az önce bahsettiğim zincir sağlam işlemediği, çalışmadığı için önleyemedik. Aslında bir yönetmelik var, 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu'nun 6'ncı maddesi açık, bu madde bize diyor ki: "Eğitim kurumları koruma ihtiyacı olan çocuğu aile ve sosyal hizmetler il müdürlüğüne bildirmekle yükümlü ve yine, aile desteği ya da tedaviyi reddettiğinde rehber öğretmen RAM'a yönlendirmek ve resmî bildirim yapmak zorunda." Bu hüküm de bugün kâğıt üzerinde kalmış durumda. Maraş'taki saldırıda çocuğun ailesi kabul etmese de aile ve sosyal hizmetler müdürlüğüne bu bildirilebilirdi ancak buna bile fırsat kalmadan orada emniyet müdürü babanın bir müdahalesinin olduğu görülüyor ve aslında okulda bu koruyucu,

önleyici tedbirleri işletmeye çalışan ekip, okul müdür yardımcısı olmak üzere, yakın bir zamanda o okuldan başka bir yere tayin ediliyor. Şimdi, eğer bizim ulusal çocuk izleme sistemimiz olsaydı, o SİR raporlarını gelen ekip görebilecekti, o tehdidi görüp yine o izlemeyi -çok ciddi bir izleme sürdürüyordu çünkü oradaki okul müdür yardımcısı- devam ettirebilecekti. Aslında belki de göz göre gelen bir katliamı yaşadık biz orada. Tekrar, çok üzgün olduğumu belirtmek istiyorum.

Kanun teklifimizi de ayrıca size sunarız Değerli Başkan.

ALT KOMİSYON BAŞKANI YILDIZ KONAL SÜSLÜ - Çok teşekkür ederim katkılarınız için.

Şimdi, taslak raporumuzun oylanmasına geçmek istiyorum.

Bugünkü toplantıya ilişkin özet, tespit ve değerlendirmeler dercedilmek kaydıyla, redaksiyon yetkisiyle alt komisyon çalışmalarının Dilekçe Komisyonu Genel Kurulunda görüşülmek üzere bir raporda Dilekçe Komisyonu Başkanlığına sunulmasını oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Evet "Kabul edilmiştir." diyoruz o zaman.

Sayın üyeler ve katılımcılar; bugün son toplantımızı, alt komisyon raporumuz hakkında değerlendirmelerimizi yapmış olduk. Evlatlarımızın güvenliği, geleceği adına yürüttüğümüz bu titiz çalışmalardan ve komisyonumuzun ortaya koyduğu güçlü iradeden büyük bir memnuniyet duyuyorum. Her birinize ayrı ayrı teşekkür ediyorum. Gerçekten, komisyonun kurulduğu günden itibaren tüm partilerimiz ortak hedefle, ortak hassasiyetle ve duyarlılıkla, tam bir uyum ve iş birliğiyle, akran uyumu ve nezaketi gibi tam bir uyum ve iş birliğiyle bu raporun oluşmasına büyük katkı verdi. O yüzden hepsine ayrı ayrı hasretten çok teşekkür ediyorum. Elinize, emeğinize sağlık. Alt komisyonumuzca yapılan çalışmaların hayırlara vesile olmasını temenni ediyorum. Özellikle yasama uzmanlarımıza da hassaten çok teşekkür ediyorum. Defalarca raporu tekrar yeniledik, şunu ekledik, şunu çıkardık; hiç yorulmadan, gerçekten onlar da bunu bir görevin üzerinde -biraz önce Elif Hanım dedi ya- tam bir vatanseverlik, ülkemizin çocuklarına daha nasıl bir katkı olur bilinciyle çalıştılar. O yüzden yasama uzmanlarımıza da hassaten teşekkür ediyorum.

Özellikle Bakanlıklarımıza bu rapor sürecinde gösterdikleri bu katılımcı ve tabiri caizse ileriye taşıyan gayretleri için teşekkür ediyorum. Ama özellikle Dilekçe Komisyonumuzda bu rapor başladıktan sonra Bakanlıklarımız, Bilgi Teknolojileri ve İletişim Başkanlığı olmak üzere hayata aldığı ya da almayı hedeflediği başlıkları kısa bir bilgi notu olarak yasama uzmanlarımıza iletirlerse en azından Dilekçe Komisyonumuzdaki tüm partilerimize bu çalışmalar başladı veya başlayacak diye de bir bilgilendirme şansımız olsun diyorum.

Hepinize hassaten katılımlarınız için tekrar teşekkür ediyorum, sağ olun.

Kıymetli katılımcılar, bu raporun hayırlara vesile olmasını temenni ediyorum.

Gündemimizde görüşülecek başka bir konu kalmadığı için toplantımızı kapatıyorum.

Kapanma Saati:14.47